

**STRATEGIA
INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY PIASKI
NA LATA 2009-2013**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	6
1.1. PODSTAWY POLITYKI SPOŁECZNEJ.....	7
1.2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-PRAWNE TWORZENIA STRATEGII... 8	
1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	10
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	21
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	22
2.2. DEMOGRAFIA	24
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE IDENTYFIKOWANE PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ	29
2.4. KWESTIA DZIECKA	39
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	44
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ	50
2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	54
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	58
2.9. PROBLEMY SPOŁECZNE W OCENIE ŚRODOWISKA LOKALNEGO	59
2.10. ANALIZA SWOT	68
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	76
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	79
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	82
3.1. MISJA	83
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	86
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	94
4. UWAGI KOŃCOWE.....	100
SPIS DIAGRAMÓW, RYCIN, TABEL I WYKRESÓW	101

WPROWADZENIE

Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument dla gminy Piaski, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w **Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Piaskach** przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

W pracach nad strategią uczestniczyli eksperci, specjaliści, przedstawiciele środowisk oświaty, kultury, ochrony zdrowia, sądownictwa, policji, pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i samorządu lokalnego.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Piaski na lata 2009-2013 składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej.

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu – są w niej przedstawione podstawy polityki społecznej, uwarunkowania społeczno-prawne tworzenia strategii oraz została dokonana analiza dokumentów strategicznych, z którymi powinna korespondować i być spójna strategia.

Część diagnostyczna dokumentu zawiera charakterystykę gminy, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej jej mieszkańców oraz diagnozę problemów społecznych gminy, opartą na badaniu źródeł zastanych oraz analizie specjalnie skonstruowanych do tego celu ankiet i wywiadów. Diagnoza obejmuje następujące kwestie:

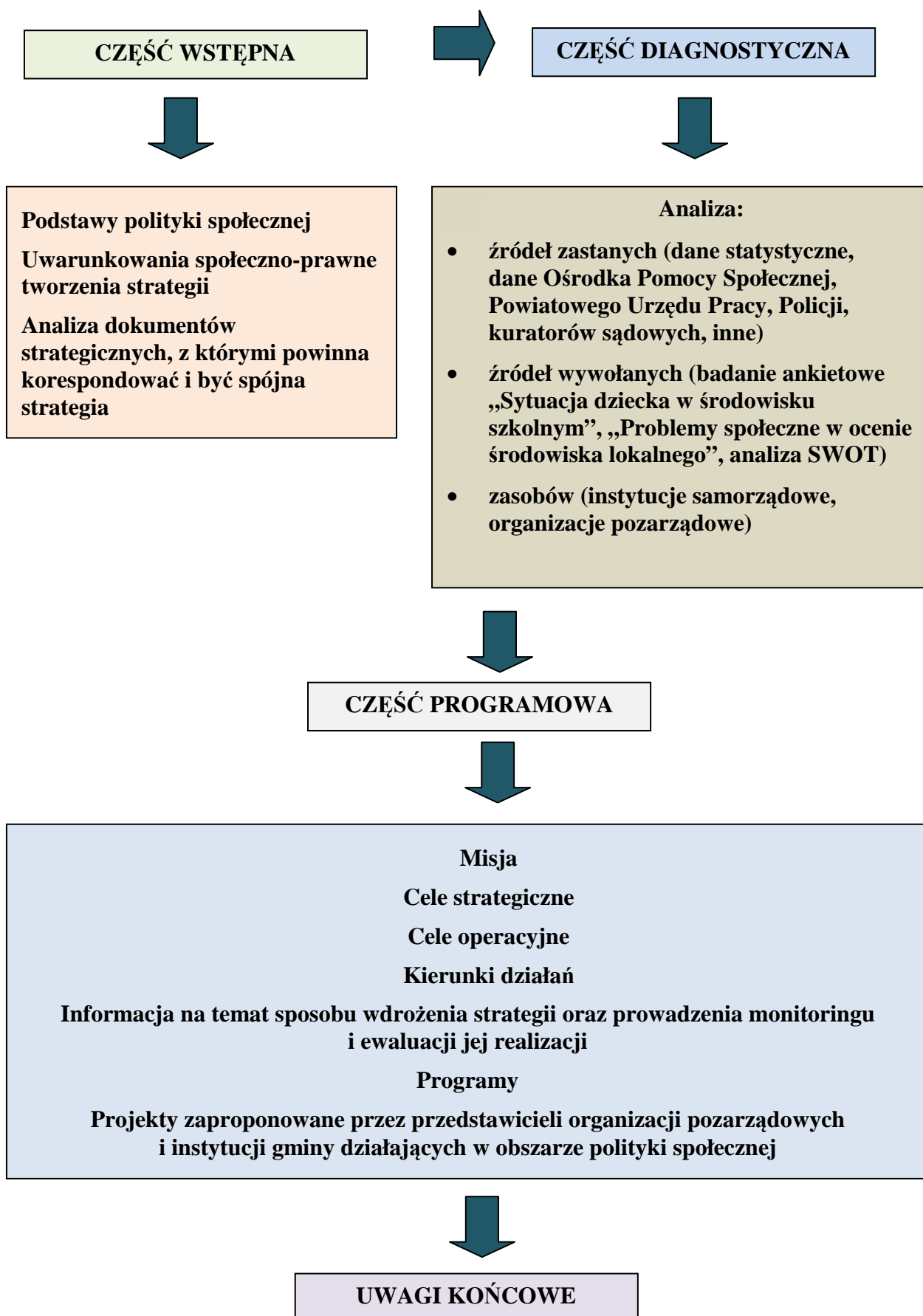
1. Problemy społeczne identyfikowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej;
2. Kwestia dziecka;
3. Kwestia osób bezrobotnych;
4. Kwestia uzależnień;
5. Kwestia niepełnosprawności;
6. Kwestia przestępczości;
7. Problemy społeczne w ocenie środowiska lokalnego;
8. Analiza SWOT;
9. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie problemów społecznych.

W podsumowaniu części diagnostycznej, po nałożeniu wyników dokonanej analizy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu gminnego, zostały wskazane najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej dokumentu. Ponadto pokazany został związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego.

W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji. Część programowa dokumentu zawiera również projekty zaproponowane przez przedstawicieli organizacji pozarządowych i instytucji gminy działających w obszarze polityki społecznej.

Przedstawienie graficzne metodologii opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Piaski na lata 2009-2013 prezentuje poniżej zamieszczony diagram.

Diagram 1. Metodologia opracowania dokumentu strategii

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały podstawy polityki społecznej, uwarunkowania społeczno-prawne tworzenia strategii oraz została dokonana analiza dokumentów strategicznych opracowanych na poziomie kraju, województwa, powiatu i gminy, z którymi powinna korespondować i być spójna strategia.

1.1. PODSTAWY POLITYKI SPOŁECZNEJ

Polityka społeczna oparta na określonych wartościach i zasadach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu kształtowania warunków życia ludności, stosunków międzyludzkich i ogólnych warunków rozwoju oraz harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych. Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.

6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Mówiąc o wartościach, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, jaką jest dobro rodziny. Ta wartość stała się fundamentem niniejszego dokumentu programowego, gdyż od wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-PRAWNE TWORZENIA STRATEGII

Obowiązek opracowania Gminnej Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność

wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493).
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1 poz. 7 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 71, poz. 734 z późn. zm.).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

W gminnej strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych, biznesu oraz uznaje się za niezbędną partnerską współpracę

z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowa Strategia Integracji Społecznej na lata 2004-2010,
- Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008-2010”,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku,
- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Gostyńskiego na lata 2007-2015,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Piaski na lata 2008-2013,
- Strategia Rozwoju Edukacji w Gminie Piaski na lata 2008-2015.

1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy nie jest jedynym dokumentem w obszarze polityki społecznej, którego skutki dotyczą jego mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa, powiatu czy gminy pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną. Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Piaski na lata 2009-2013 jest spójna z poniższymi dokumentami.

1.3.1. DOKUMENTY KRAJOWE I EUROPEJSKIE

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia

społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei, które Polska w pełni zaakceptowała i oficjalnie potwierdziła poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku. Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. W zakresie realizacji **prawa do edukacji** zakładają one: wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym, poprawę jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym; upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy, rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci oraz upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego** priorytety zakładają: radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań, oraz ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

W zakresie realizacji **prawa do pracy** priorytety zakładają: ograniczenie bezrobocia długookresowego, zmniejszenie bezrobocia młodzieży, zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych oraz zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia** priorytety zakładają: wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności, upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz zwiększenie zakresu programów zdrowia publicznego obejmujących kobiety i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych** priorytety zakładają: zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością, zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych, rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami, zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, realizację Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorzady terytorialne oraz zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008-2010”

Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008-2010” jest dokumentem, który został przygotowany w związku z uczestnictwem Polski w otwartej metodzie koordynacji Unii Europejskiej w dziedzinie zabezpieczenia społecznego i integracji społecznej. Jego celem jest poprawa efektywności otwartej metody koordynacji, która jest metodą wzajemnej pomocy, wzajemnego uczenia się i wymiany informacji, oraz wzmocnienie interakcji pomiędzy otwartą metodą koordynacji w polityce społecznej a Strategią Lizbońską na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Dokument obejmuje trzy obszary działań: integrację społeczną, system emerytalny oraz opiekę zdrowotną i opiekę długoterminową, które zostały ujęte w trzech częściach składowych Programu, tj. w Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej, w Krajowej Strategii Emerytalnej oraz w Krajowym Planie na rzecz Opieki Zdrowotnej i Opieki Długoterminowej.

Cele przewodnie Krajowego Planu Działań na rzecz Integracji Społecznej zostały uzgodnione w konsultacjach z przedstawicielami władz samorządowych, partnerami społecznymi, środowiskiem naukowym oraz organizacjami pozarządowymi. Wzięto również pod uwagę rekomendacje Komisji Europejskiej sformułowane pod adresem Polski we Wspólnym Raporcie na rzecz Zabezpieczenia Społecznego i Integracji Społecznej z 2007 r. Priorytety i działania Krajowego Planu Działań na rzecz Integracji Społecznej na lata 2008-2010 uwzględniają także spójność z założeniami Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym (2010). Przyjęto, że dokument

będzie realizowany w ramach trzech priorytetów tematycznych, w obrębie których wyznaczono następujące działania:

Priorytet 1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży

1. Poprawa sytuacji dochodowej rodzin
2. Rozwój usług opiekuńczych nad dzieckiem
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz wsparcie dla uczących się dzieci i młodzieży z ubogich rodzin

Priorytet 2. Integracja przez aktywizację

1. Rozwój ekonomii społecznej
2. Rozwój narzędzi i instrumentów na rzecz aktywnej integracji
3. Realizacja programów integracyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych

Priorytet 3. Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych

1. Poprawa jakości usług edukacyjnych
2. Rozwój budownictwa socjalnego
3. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych
4. Profilaktyka w zakresie przeciwdziałania narkomanii
5. Rozwój usług dla ludzi starszych
6. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
7. Rozwój nieodpłatnej pomocy prawnej

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej, ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, przygotowano strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy z uwzględnieniem innych polityk Unii Europejskiej. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dokument ten zaleca każdemu funduszowi realizację

celu priorytetowego, którym jest promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty.

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytocznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia określają działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych. Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej jest Europejski Fundusz Społeczny. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia. Zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 została ujęta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia

społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa.

Problematyka integracji społecznej została ujęta w dwóch priorytetach tego Programu, tj. w realizowanym na poziomie centralnym priorytecie I „Zatrudnienie i integracja społeczna” oraz w realizowanym na poziomie regionalnym priorytecie VII „Promocja integracji społecznej”. W ramach tych priorytetów przewidziano następujące działania odnoszące się do problematyki integracji społecznej:

- Priorytet I – Działanie 1.2. „Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej”, którego cel zakłada podniesienie jakości i efektywności funkcjonowania instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej poprzez rozszerzanie realizowanych przez nie usług, poprawę systemu monitorowania i oceny efektywności podejmowanych działań oraz inwestycje w rozwój kwalifikacji i kompetencji kadr;
- Priorytet I – Działanie 1.3. „Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej”, którego celem jest opracowywanie, wdrażanie i promocja ogólnopolskich i ponadregionalnych rozwiązań z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej, skierowanych do grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym w szczególności: młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, osób pozbawionych wolności, osób niepełnosprawnych oraz członków społeczności romskiej, a także upowszechnianie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego oraz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn w dostępie do zatrudnienia;
- Priorytet VII – Działanie 7.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, którego cel zakłada rozwijanie aktywnych form integracji społecznej i umożliwianie dostępu do nich osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz poprawę skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w regionie;
- Priorytet VII – Działanie 7.2. „Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej”, którego celem jest poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej;
- Priorytet VII – Działanie 7.3. „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji”, którego cel zakłada wsparcie dla rozwoju inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji

społeczności lokalnych, przyczyniające się do realizacji strategii rozwoju kapitału ludzkiego na terenach wiejskich.

Pośrednio dla problematyki integracji społecznej istotne jest również wyznaczone w ramach Priorytetu V – Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”, którego cel zakłada wspieranie potencjału organizacji pozarządowych w celu ich efektywnego i profesjonalnego uczestnictwa w mechanizmach partnerstwa, szczególnie w obszarach istotnych dla realizacji Strategii Lizbońskiej i Krajowego Programu Reform.

1.3.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

Ze względu na swój strategiczny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa wielkopolskiego.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku jest dokumentem, który określa cele polityki rozwoju prowadzonej w regionie, w tym polityki społecznej. W jej ramach sformułowano wizję rozwoju („Wielkopolska powinna być regionem zintegrowanym, konkurencyjnym”) i misję województwa („Skupienie wszystkich podmiotów publicznych działających na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu i poprawy warunków życia mieszkańców. Uzyskanie efektu synergii poprzez stworzenie spójnej koncepcji wykorzystania środków publicznych”) oraz wyznaczono cel generalny („Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców”), cele strategiczne, operacyjne i horyzontalne. Założenia polityki społecznej ujęto w ramach celów strategicznych 3 i 4 oraz służących ich osiągnięciu celów operacyjnych.

Cel strategiczny 3. Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia.

Cel operacyjny 3.1. Ograniczanie barier w dostępie do edukacji.

Cel operacyjny 3.2. Poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia.

Cel operacyjny 3.3. Rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia.

Cel operacyjny 3.4. Poprawa organizacji rynku pracy.

Cel strategiczny 4. Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego.

Cel operacyjny 4.1. Poprawa sytuacji demograficznej oraz stanu zdrowia mieszkańców.

Cel operacyjny 4.2. Poprawa warunków mieszkaniowych.

Cel operacyjny 4.3. Rozwój usług socjalnych.

Cel operacyjny 4.4. Wzrost bezpieczeństwa.

Cel operacyjny 4.5 Ograniczenie skali patologii oraz wykluczeń społecznych.

Cel operacyjny 4.6. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

Cel operacyjny 4.7. Wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu.

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Gostyńskiego na lata 2007-2015

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki znalazły miejsce w Planie Rozwoju Powiatu Gostyńskiego na lata 2007-2015. Dokument, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, wychodzi naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytycza kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznacza cele i zadania funkcjonujących struktur.

W trakcie prac nad Planem Rozwoju Lokalnego Powiatu Gostyńskiego na lata 2007-2015 określono cel główny jako „podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienie potencjału rozwojowego powiatu”. W ramach celu głównego wskazano priorytety, cele szczegółowe, obszary interwencji i zadania w różnych obszarach problemowych, spośród których należy zwrócić uwagę na te, które mają związek ze sferą społeczną.

Priorytet: Rozwój i integracja społeczna, kapitał ludzki.

Cele szczegółowe:

- system edukacji elastyczny i dostosowujący się do potrzeb rynku pracy,
- silny trzeci sektor, aktywny także w obszarze rynku pracy i polityki społecznej,
- dostęp do pozyskania nowych umiejętności i kwalifikacji,
- odpowiednie przygotowanie zawodowe,
- dobra, rozwinięta infrastruktura edukacyjna,
- infrastruktura i usługi na rzecz społeczeństwa informatycznego.

Priorytet: Poprawa jakości życia.

Cele szczegółowe:

- ochrona zasobów przyrodniczych powiatu,
- racjonalna i proekologiczna gospodarka energią ciepłą i odpadami,
- dobra infrastruktura komunikacyjna,
- dobra jakość usług medycznych,
- silny i aktywny sektor pozarządowy,
- zróżnicowana gospodarka wiejska – wielofunkcyjność wsi,
- aktywność na obszarach wiejskich,
- zachowane, bogate dziedzictwo kulturowe.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Piaski na lata 2008-2013

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego), jedną z podstawowych ról wśród tego typu planów pełnią plany rozwoju lokalnego. W opracowaniach tych określone są cele rozwoju lokalnego oraz sposoby realizacji tych celów przy wyróżnieniu najbardziej pożądanego dla rozwoju gminy działania.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Piaski jest dokumentem przeznaczonym do realizacji w latach 2008-2013. W jego ramach dokonano kompleksowej analizy stanu rozwoju gminy koncentrując się na sytuacji demograficznej, gospodarczej i finansowej. Uznano, że celem strategicznym Planu Rozwoju Lokalnego jest „zapewnienie optymalnego rozwoju inicjatyw w wymiarze indywidualnym i zbiorowym (w sferze gospodarczej i społecznej), którego skutki mają być skierowane w pierwszej kolejności na tworzenie nowych miejsc pracy i zapewnienie jak najlepszych warunków życia jego mieszkańcom oraz poprawę stanu środowiska naturalnego”.

W zakresie zadań inwestycyjnych związanych z szeroko rozumianą sferą społeczną, istotną z punktu widzenia niniejszego dokumentu, wymieniono następujące obszary i konkretne zadania inwestycyjne wraz z określeniem terminów realizacji:

III. Modernizacja i rozbudowa obiektów oświatowych.

- budowa hali sportowej przy Zespole Szkół w Bodzewie,
- budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego ogólnie dostępnego dla dzieci i młodzieży w Piaskach,
- rozbudowa przedszkola w Piaskach.

IV. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury służącej działalności kulturalnej.

- budowa świetlicy wiejskiej w Bodzewku Drugim,
- adaptacja magazynu na świetlicę wiejską w Drzęczewie Drugim,
- rozbudowa świetlicy wiejskiej w Michałowie.

V. Kształtowanie centrum wsi.

- budowa placów zabaw na terenie Gminy Piaski.

Strategia Rozwoju Edukacji w Gminie Piaski na lata 2008-2015

Gmina Piaski posiada również „Strategię Rozwoju Edukacji w Gminie Piaski na lata 2008-2015”. W dokumencie zapisano misję, która głosi że „gminna koncepcja edukacji ma na celu zapewnienie powszechnie dostępnej edukacji dobrej jakości. Wolą samorządu Gminy Piaski jest tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju poprzez zbudowanie szerokiej koalicji na rzecz rozwoju edukacji”. Jednocześnie określono cele strategiczne w zakresie edukacji. Mają one za zadanie wyznaczenie głównych obszarów działań, na jakich należy skupić się na przestrzeni najbliższych 7 lat, aby osiągnąć zharmonizowany rozwój edukacji, w tym edukacji małych dzieci. Zasadnicze obszary strategiczne edukacji w gminie i odpowiadające im cele operacyjne przedstawiono poniżej.

Obszar I. Promocja kultury fizycznej i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców Gminy Piaski

Cel operacyjny: Uzupełnienie infrastruktury sportowej oraz poszerzenie oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych dla ogółu mieszkańców.

Obszar II Aktywizacja społeczna mieszkańców gminy dla rozwoju edukacji i podniesienia wiedzy na temat roli i znaczenia edukacji.

Cel operacyjny: Podnoszenie świadomości mieszkańców gminy w zakresie roli edukacji i kultury poprzez wyszukanie i przygotowanie lokalnych liderów działających na rzecz realizacji strategii i zwiększenie integracji osób niepełnosprawnych oraz dotarcie z informacjami do rodziców w celu przedstawienia ważności edukacji oraz przygotowanie liderów lokalnych działających na rzecz promowania permanentnej edukacji.

Obszar III Zwiększenie wskaźnika upowszechnienia edukacji przedszkolnej.

Cel operacyjny: Poszerzenie oferty edukacyjnej przedszkoli, uatrakcyjnienie istniejących ośrodków przedszkolnych, w miarę potrzeb stworzenie nowych.

Obszar IV Podjęcie działań na rzecz zwiększania szans edukacyjnych mieszkańców Gminy Piaski.

Cel operacyjny: Stworzenie warunków do właściwego rozwoju poprzez możliwość uzupełniania deficytów edukacyjnych i ukierunkowanie na rozwój kompetencji kluczowych – ICT (technologie informacyjno-komunikacyjne), języków obcych i przedsiębiorczości.

Obszar V Tworzenie długofalowego rozwoju Gminy Piaski opartego na wszechstronnej edukacji i rozwoju mieszkańców.

Cel operacyjny: Tworzenie warunków społeczno-ekonomicznych dla właściwego rozwoju mieszkańców (inwestowanie w infrastrukturę sportowo-kulturalno-edukacyjną).

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Piaski jest gminą wiejską, położoną w południowo-środkowej części województwa wielkopolskiego. Jest jedną z siedmiu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu gostyńskiego (rycina 1). Zajmuje powierzchnię 100,7 km² i liczy 8.455 mieszkańców (stan na 31.12.2007 r.). Siedzibą władz gminy jest miejscowość Piaski, która niegdyś miała prawa miejskie, a obecnie jest dużą wsią, leżącą przy linii kolejowej Leszno-Jarocin, w odległości ok. 70 km od Poznania.

Do gminy należy 16 sołectw: Bodzewo, Bodzewko Pierwsze, Drzęczewo Pierwsze, Drzęczewo Drugie, Godurowo, Grabonóg, Lipie, Michałowo, Piaski, Podrzecze, Rębowo, Smogorzewo, Strzelce Małe, Strzelce Duże, Szelejewo Drugie, Szelejewo Pierwsze.

Rycina 1. Gmina Piaski na tle powiatu gostyńskiego

Gmina Piaski położona jest w południowej części Niziny Wielkopolskiej, na zachodniej krawędzi Wysoczyzny Kaliskiej, na styku dwóch prowincji. Część północna leży na Pojezierzu Południowobałtyckim, a część południowa należy do Nizin Środkowopolskich. Ukształtowanie powierzchni terenu jest zróżnicowane w północnej i zachodniej części gminy. Powierzchnia wysoczyzny morenowej rozcięta jest przez pradolinę Obry i Kani z całym systemem dolin bocznych. Na nizinnym terenie spotkać

można niewielkie wzgórza morenowe, bogate w roślinność kompleksy leśne, a także urokliwe obszary nad rzeką Dąbrówką oraz doliną Obry. Brak uciążliwego przemysłu sprawia, że gmina Piaski jest czysta ekologicznie i atrakcyjna pod względem krajobrazowym.

Jak w większości gmin wielkopolskich, rolnictwo stanowi podstawę gospodarki gminy Piaski. Użytki rolne zajmują 78% jej powierzchni, w tym grunty rolne 93,2%. W dominujących w gminie indywidualnych gospodarstwach rolnych oraz w gospodarstwach prowadzonych w formie spółek prawa handlowego uprawia się głównie zboża, rzepak i buraki cukrowe. Wyniki gospodarcze w rolnictwie stawiają gminę w rzędzie najwydajniejszych i najnowocześniejszych w kraju.

Gmina posiada ok. 100 kilometrów utwardzonych, dobrze utrzymanych dróg i dogodne warunki do transportu, gdyż znajduje się przy drodze krajowej nr 12. Gmina jest w całości zwodociągowana i stelefonizowana. Posiada dobrze rozwiniętą sieć gazyfikacyjną. Prawie 50% mieszkańców korzysta z kanalizacji ściekowej.

Z końcem 2007 roku na terenie gminy działało 399 prywatnych podmiotów gospodarczych (głównie w handlu detalicznym oraz hurtowym w branży spożywczej i przemysłowej) i 51 publicznych podmiotów gospodarczych. Dobrze rozwijały się także szeroko rozumiane usługi ogólnobudowlane oraz warsztaty ślusarskie. Do najważniejszych podmiotów gminy Piaski należały: PPHU „Simet” SA, Przedsiębiorstwo „Kaczmarek-2” Sp. z o.o., Hodowla Roślin Sp. z o.o. w Szelejewie, Nadleśnictwo Piaski, Międzygminny Zakład Wodociągów i Kanalizacji Wiejskiej w Strzelcach Wielkich, Auto-Abc Sp. z o.o. Piaski.

Sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzą: Przedszkole Samorządowe w Piaskach, do którego w roku szkolnym 2007/2008 chodziło 139 dzieci, dwa oddziały przedszkolne w Szelejewie i Strzelcach Wielkich, do których uczęszczało łącznie 33 dzieci, trzy szkoły podstawowe, w których uczyło się łącznie 649 uczniów, oraz trzy gimnazja, w których naukę pobierało 391 uczniów. Wymienione szkoły działają w ramach Zespołów Szkół w Piaskach, Bodzewie i Szelejewie. Szkolnictwo ponadgimnazjalne reprezentuje Zespół Szkół Rolniczych w Grabonogu, w skład którego wchodzi: Zasadnicza Szkoła Rolnicza, Liceum Ekonomiczne, a także Wieczorowe Technikum Mechanizacji Rolnictwa.

Działalność kulturalną w gminie prowadzą przede wszystkim: Gminny Ośrodek Kultury w Piaskach oraz trzy biblioteki. W większości wsi sołeckich są też świetlice wiejskie, które proponują różne formy aktywności kulturalnej. Do największych przedsięwzięć kulturalnych w gminie należą: Festiwal Muzyki Oratoryjnej na Świętej Górze „Musica Sacromontana”, Ogólnopolski Bieg im. Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego oraz Strefa Militarna – Zlot Grup Rekonstrukcyjnych i Historycznych Pojazdów Wojskowych.

Mieszkańcy gminy mają zapewnioną opiekę zdrowotną w czterech ośrodkach zdrowia oraz w Szpitalu Bonifratrów.

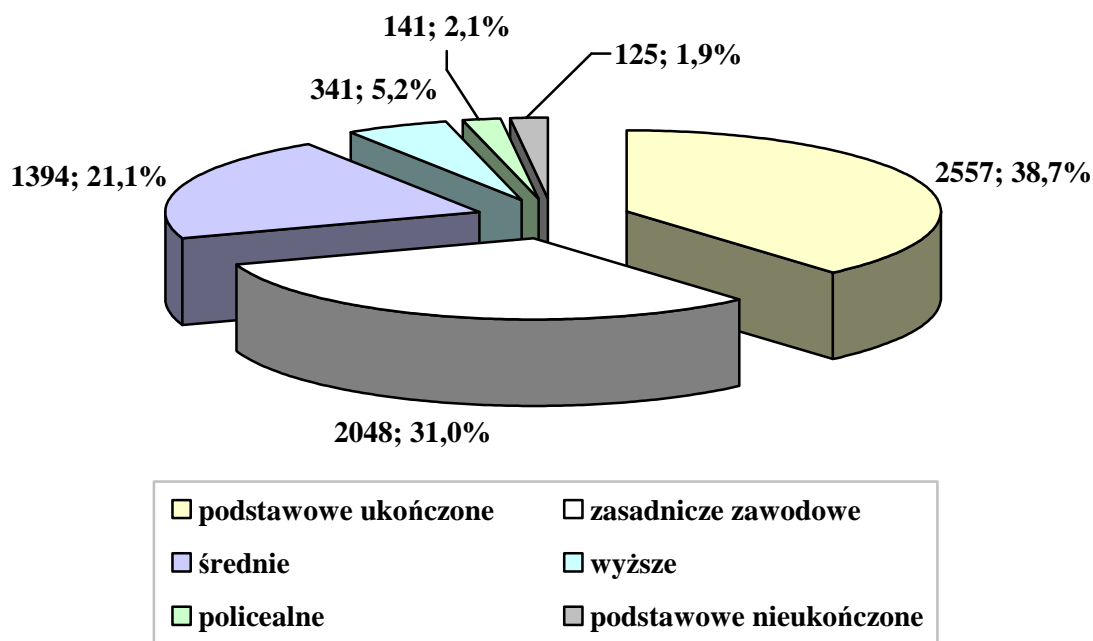
2.2. DEMOGRAFIA

Sytuacja demograficzna mieszkańców gminy została opracowana na podstawie informacji zebranych podczas przeprowadzania Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2002 roku oraz danych Urzędu Gminy w Piaskach z lat 2005-2007. Ich analiza pozwoliła na zobrazowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej ludności, przedstawienie obecnej struktury demograficznej mieszkańców i dokonanie w tym zakresie prognozy na najbliższe lata. Czynniki powyższe odgrywają bowiem istotną rolę w planowaniu zabezpieczenia społecznego ludności.

W 2002 roku teren gminy Piaski zamieszkiwało 8.150 osób. Analizując strukturę wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej (6.606 osób), należy stwierdzić, iż największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (2.557 osób) i zasadniczym zawodowym (2.048 osób), a wykształceniem wyższym legitymowało się 341 mieszkańców. Strukturę wykształcenia ludności gminy Piaski w wieku 13 lat i więcej w 2002 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

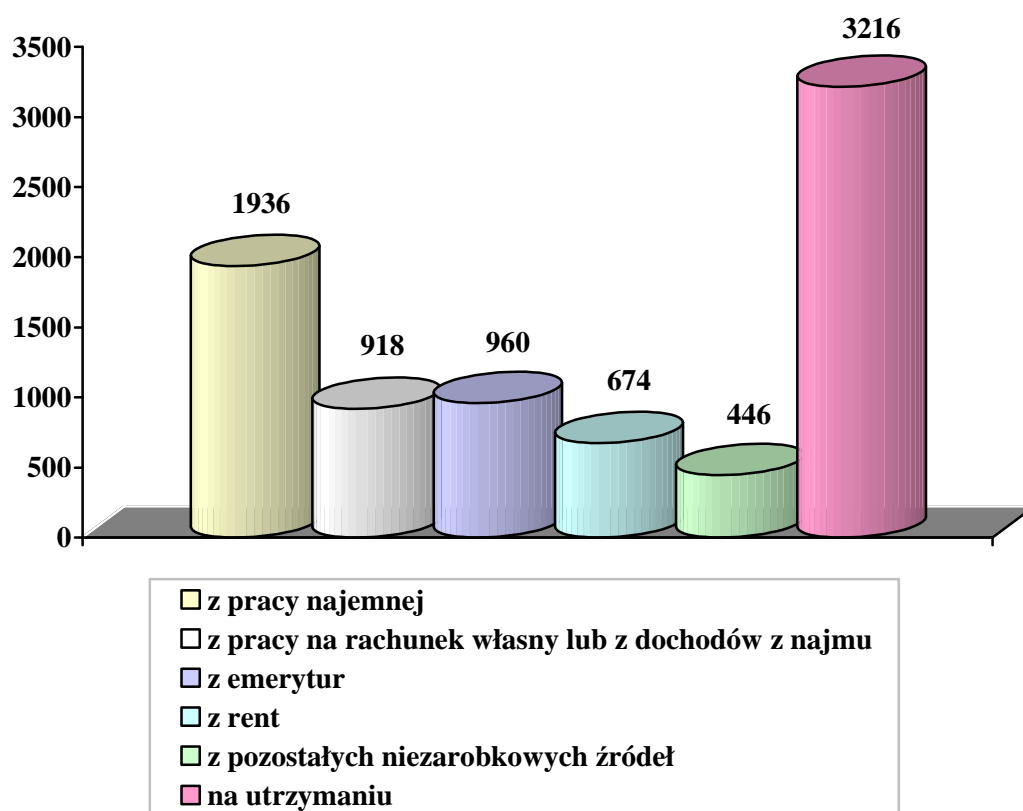

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

Wykształcenie mieszkańców, bezpośrednio związane z ich cechami społeczno-zawodowymi, wpływa na aktywność zawodową ludności i źródła jej utrzymania. Dane szczegółowe w tym ostatnim zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Ludność gminy według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

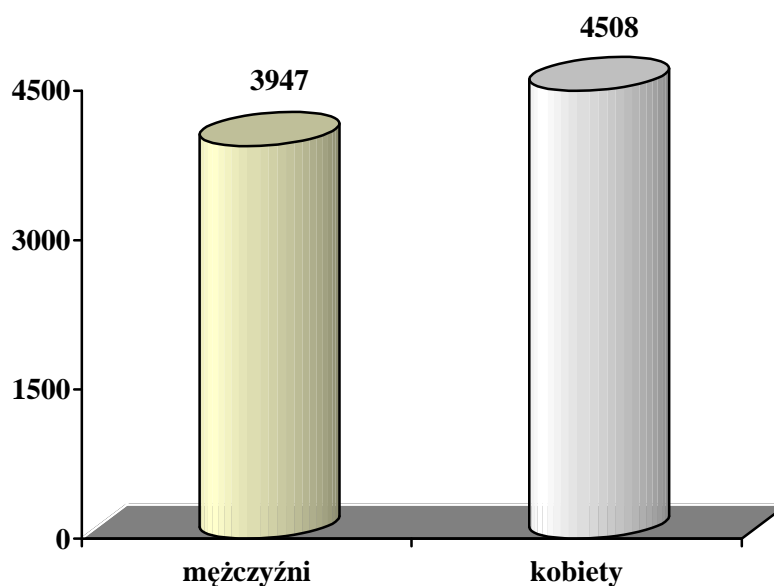

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku spośród 8.150 mieszkańców gminy 4.934 osoby (60,5%) posiadały własne źródło utrzymania. Wśród nich 2.854 osoby utrzymywały się z pracy lub najmu, w tym 1.936 osób z pracy najemnej, a 918 osób z pracy na rachunek własny (723 osoby z pracy w swoim gospodarstwie rolnym). Z pozostałych źródeł utrzymania korzystało 2.080 osób, z czego 960 osób otrzymywało emerytury, 674 osoby – renty, a z pozostałych niezarobkowych źródeł utrzymania korzystało 446 osób. Na utrzymaniu pozostawało 3.216 osób.

Na przestrzeni ostatnich lat sytuacja demograficzna gminy Piaski ulegała zmianom. Dane szczegółowe w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

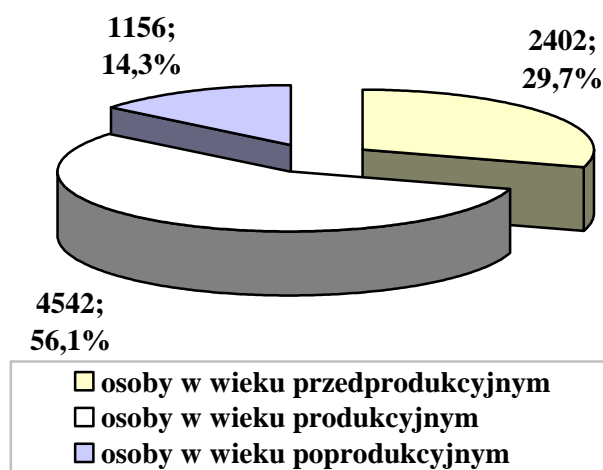
Wykres 3. Ludność gminy według płci z końcem 2007 roku

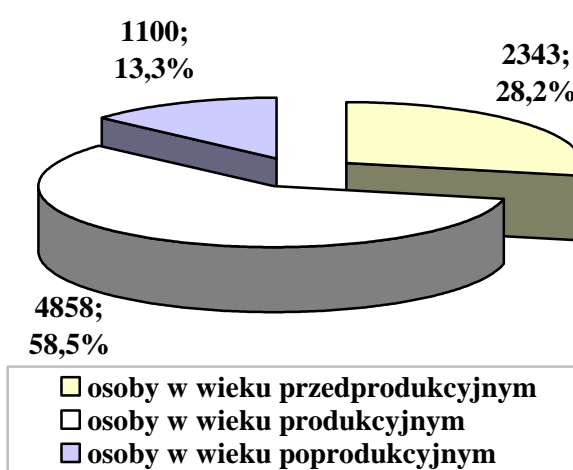
Dane Urzędu Gminy w Piaskach.

Według danych Urzędu Gminy w Piaskach z 31 grudnia 2007 roku teren gminy zamieszkiwało 8.455 osób, w tym 3.947 mężczyzn i 4.508 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadło 114 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 84 osoby na 1 km².

Wykres 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2005 roku

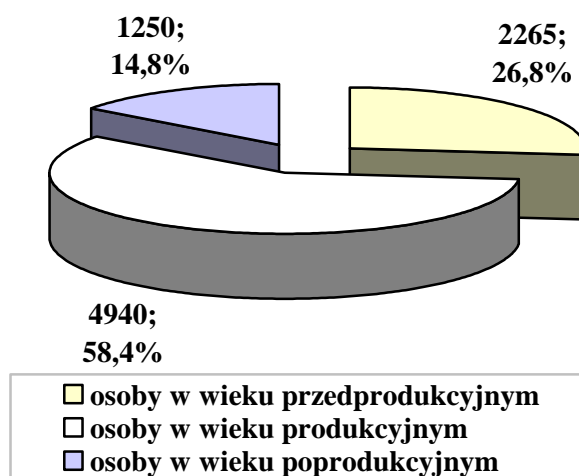

Wykres 5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2006 roku

Dane Urzędu Gminy w Piaskach.

Wykres 6. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2007 roku

Dane Urzędu Gminy w Piaskach.

Na przestrzeni lat 2005-2007 struktura wiekowa mieszkańców gminy Piaski ulegała zmianom. W analizowanym okresie miał miejsce spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym ulegała wahaniom. Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa ludności gminy była korzystna, co przejawiało się większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym.

Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy jednak zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy spadku liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat). Druga natomiast odnosi się do wzrostu liczby osób w wieku produkcyjnym. W niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób będąca obecnie w tej grupie ekonomicznej może skończyć swą działalność zawodową i zasilić grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasu życia.

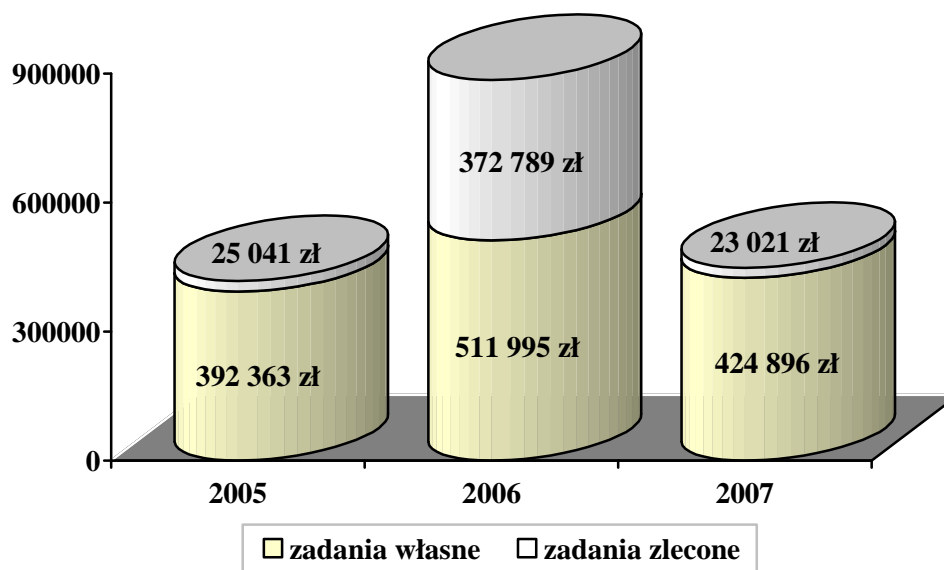
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE IDENTYFIKOWANE PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. ust. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. ust. 1).

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Piaski odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy: prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej, bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych), współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym oraz aktywizowanie środowiska lokalnego.

Wielkość środków finansowych przeznaczanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach na różne formy pomocy w latach 2005-2007 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Wydatki GOPS na pomoc społeczną w gminie w latach 2005-2007

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

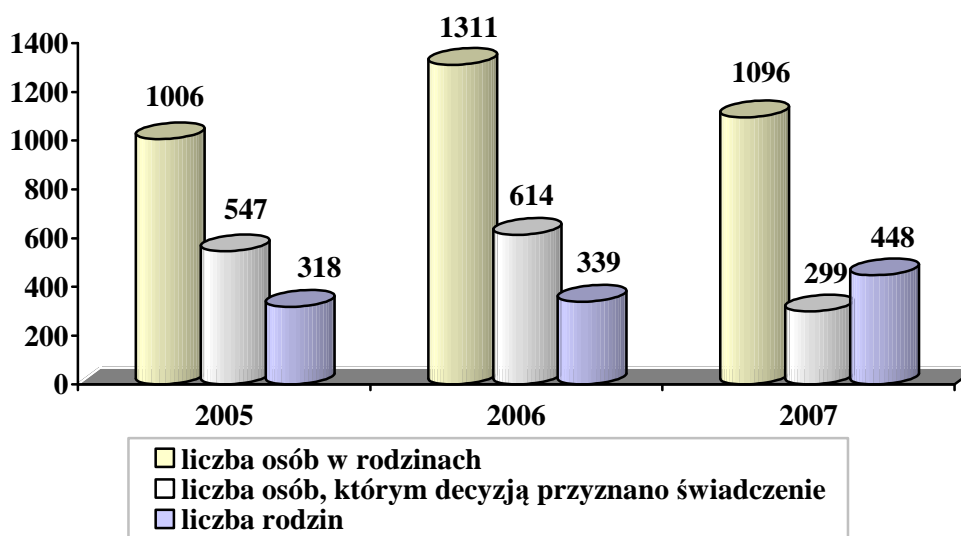
Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach na pomoc społeczną, uwzględniając kwoty na realizację zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż w 2006 roku uległy one istotnemu zwiększeniu. Wpływ na taki stan rzeczy miał znaczny wzrost kwot wydatkowanych na zadania zlecone gminie, wśród których dominującą pozycję stanowiły środki finansowe przeznaczone na łagodzenie skutków suszy.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2005 – 417.404 zł, w roku 2006 – 884.784 zł, a w roku 2007 – 447.917 zł.

Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Od 1 października 2006 roku kryterium to ustalono na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio 461 zł) i 351 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 316 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęży liczbę uprawnionych do korzystania z pomocy i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa. Dane szczegółowe dotyczące liczby beneficjentów pomocy społecznej w gminie Piaski w latach 2005-2007 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Osoby objęte pomocą społeczną w gminie w latach 2005-2007

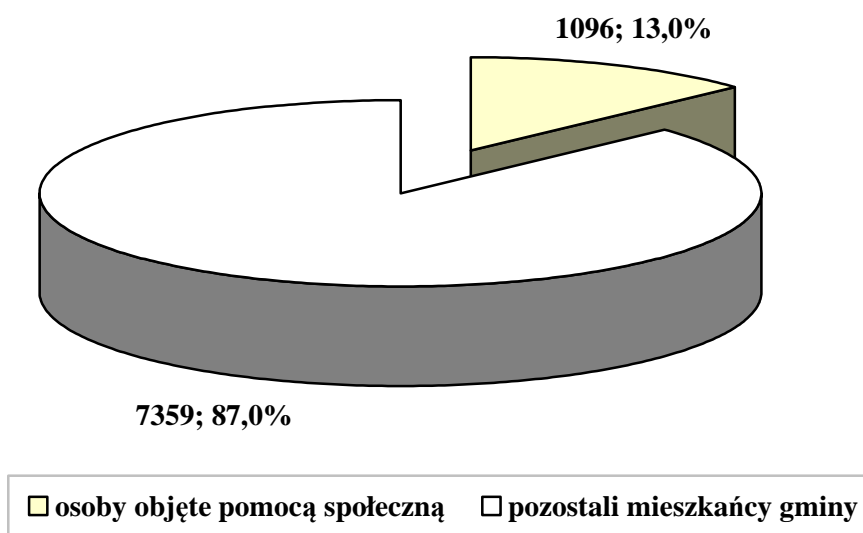

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej w gminie Piaski w 2007 roku uległa zmniejszeniu w porównaniu z 2006 rokiem, kiedy to z uwagi na klęskę suszy pomocą rządową objęto 302 gospodarstwa rolne, wypłacając zasiłki na usuwanie jej skutków na kwotę 350.640 zł. Jeśli jednak abstrahować od sytuacji w 2006 r., to okazuje się, że najwięcej beneficjentów pomocy społecznej było w 2007 roku. Wzrost liczby rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia związany był z objęciem pomocą większej grupy osób z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Poniższy wykres przedstawia udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Piaski.

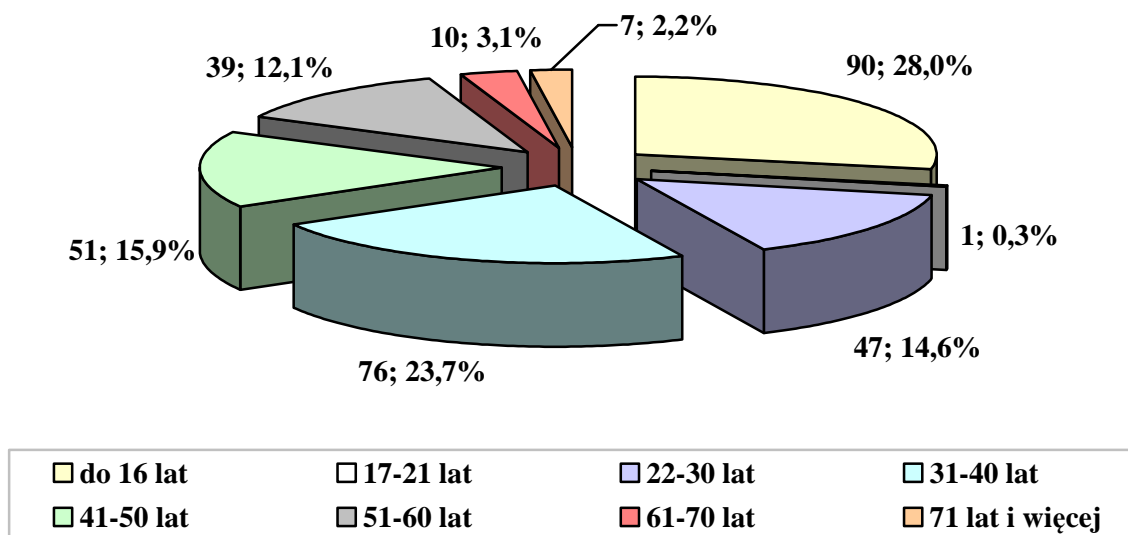
Wykres 9. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2007 roku

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

Spośród 8.455 mieszkańców gminy, 1.096 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w 2007 roku. Liczba ta obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie. Strukturę demograficzną odbiorców pomocy społecznej w 2007 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 10. Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2007 roku (odbiorcy według decyzji administracyjnych)

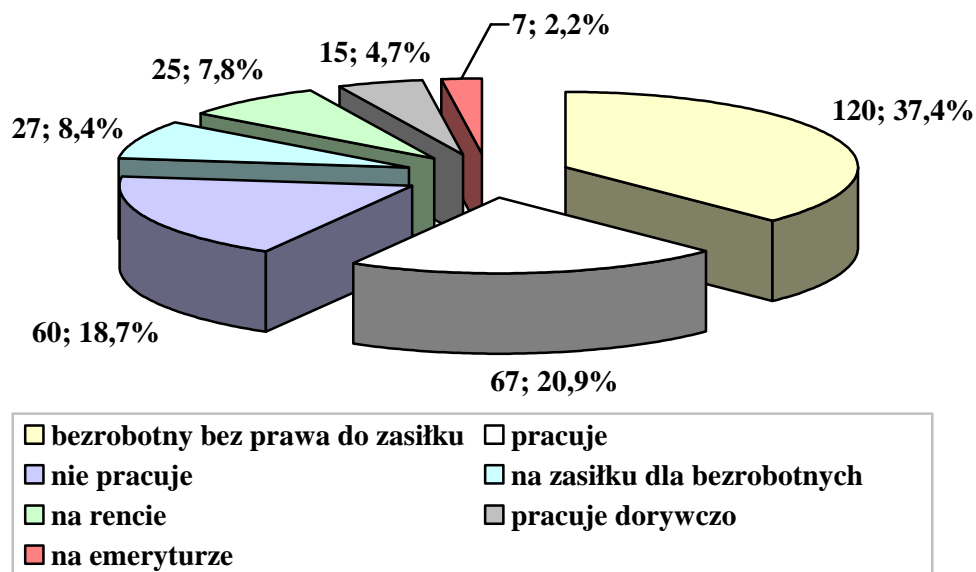
Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

Struktura demograficzna świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2007 roku nie odbiegała zasadniczo od struktury demograficznej całej lokalnej społeczności. Niepokój budziła liczna grupa beneficjentów w wieku produkcyjnym, którzy, posiadając ku temu warunki, powinni samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Należy też wspomnieć o wsparciu udzielanym przez system pomocy społecznej dzieciom i młodzieży, głównie poprzez dożywianie w szkołach (obiady na kwotę 109.361 zł), co dowodzi istnienia poważnych niedoborów materialnych wśród znacznej liczby rodzin. Przy okazji warto zwrócić uwagę, że w wymiarze finansowym tego rodzaju pomoc była najmniejsza w 2007 roku. Uzupełniała ją działalność Stowarzyszenia „Most” z siedzibą w Piaskach, które w 2007 roku dostarczyło mieszkańcom 41,5 tony żywności o wartości prawie 73.000 zł w ramach programu żywnościowego skierowanego do najbardziej potrzebujących rejonów Unii Europejskiej.

Wykres 11. Struktura odbiorców pomocy społecznej w gminie ze względu na aktywność zawodową w 2007 roku (odbiorcy powyżej 18. roku życia według decyzji administracyjnych)

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

Wśród odbiorców pomocy społecznej najwięcej było osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, a także osób pracujących, co wskazuje, iż poziom zarobków nie zapewniał rodzinom godziwej egzystencji i wymagał wsparcia ze strony systemu pomocy społecznej. Trzecią grupą wymagającą pomocy były osoby niepracujące, a czwartą osoby przebywające na zasiłku dla bezrobotnych. Do mniejszych liczbowo grup, którym udzielane było wsparcie, zaliczyć należy osoby korzystające ze świadczeń rentowych, osoby pracujące dorywczo, a także przebywające na emeryturze.

Poniższa tabela przedstawia poszczególne rodzaje pomocy udzielanej beneficjentom systemu pomocy społecznej w latach 2005-2007.

Tabela 1. Rodzaje świadczeń realizowanych przez GOPS w latach 2005-2007

Typy świadczeń	2005 r.		2006 r.		2007r.	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	1.006	318	614	339	488	299
Rzeczowe	62	16	51	17	40	12

Udzielanie porad	391	90	350	71	330	60
Udzielanie schronienia	4	4	4	4	4	4

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

W latach 2005-2007 liczba osób korzystających z poszczególnych rodzajów wsparcia ulegała spadkowi. W analizowanym okresie zmniejszała się liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych, rzeczowych oraz z porad. Na niezmiennym poziomie utrzymywała się liczba osób, którym udzielano schronienia. Warto też dodać, że GOPS świadczył usługi opiekuńcze. W 2007 r. skorzystały z nich 4 osoby na kwotę 35.585 zł.

Analizując możliwości przyznawania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń pieniężnych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może decyzję GOPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny. Poniższa tabela przedstawia najistotniejsze powody udzielenia pomocy społecznej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach w latach 2005-2007.

Tabela 2. Najistotniejsze powody przyznawania pomocy społecznej przez GOPS w latach 2005-2007

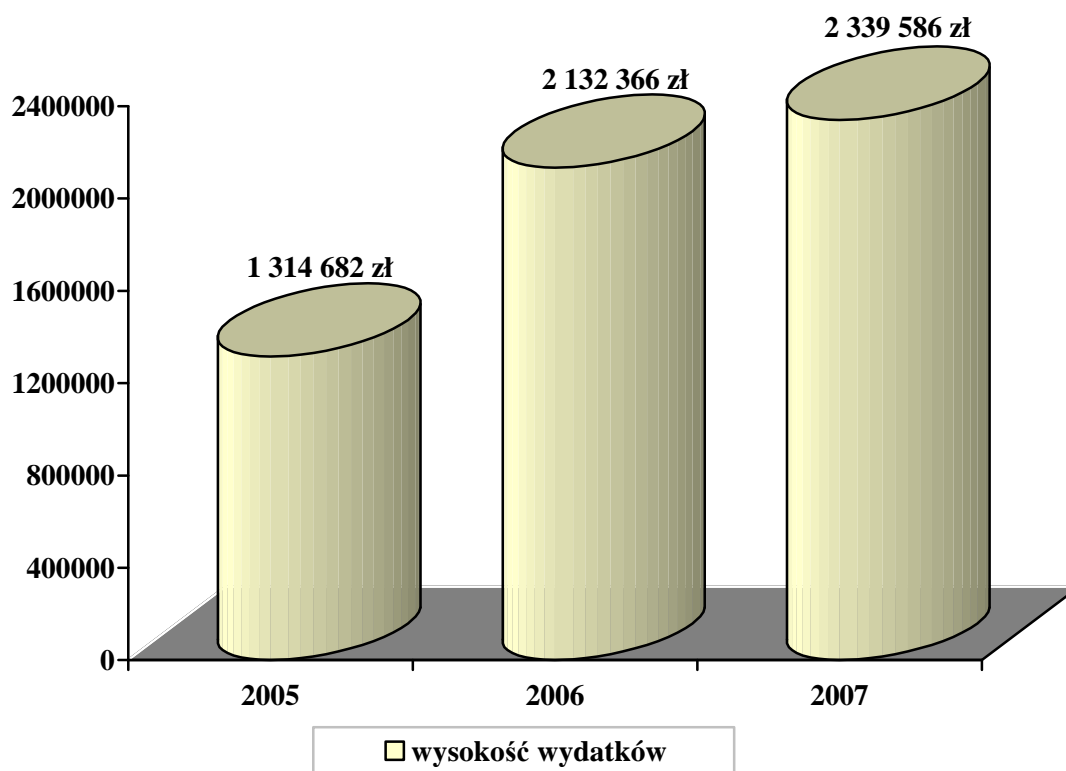
Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Ubóstwo	295	278	246	1.086	1.095	933
Bezrobocie	215	220	184	826	840	674
Długotrwała lub ciężka choroba	65	78	105	214	271	351
Niepełnosprawność	93	107	90	339	398	317
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	41	54	43	190	227	160
Potrzeba ochrony macierzyństwa	38	28	25	222	132	110
Alkoholizm	2	5	4	5	12	11

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

Analizując powyższe zestawienie, należy zwrócić uwagę na spadek w 2007 roku liczby rodzin objętych wsparciem systemu pomocy społecznej z następujących powodów: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeby ochrony macierzyństwa. Należy także zauważyć wzrost liczby beneficjentów z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka. Dane szczegółowe na temat kwot wydatkowanych przez GOPS w Piaskach na realizację świadczeń rodzinnych w latach 2005-2007 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Wydatki GOPS-u na świadczenia rodzinne w latach 2005-2007

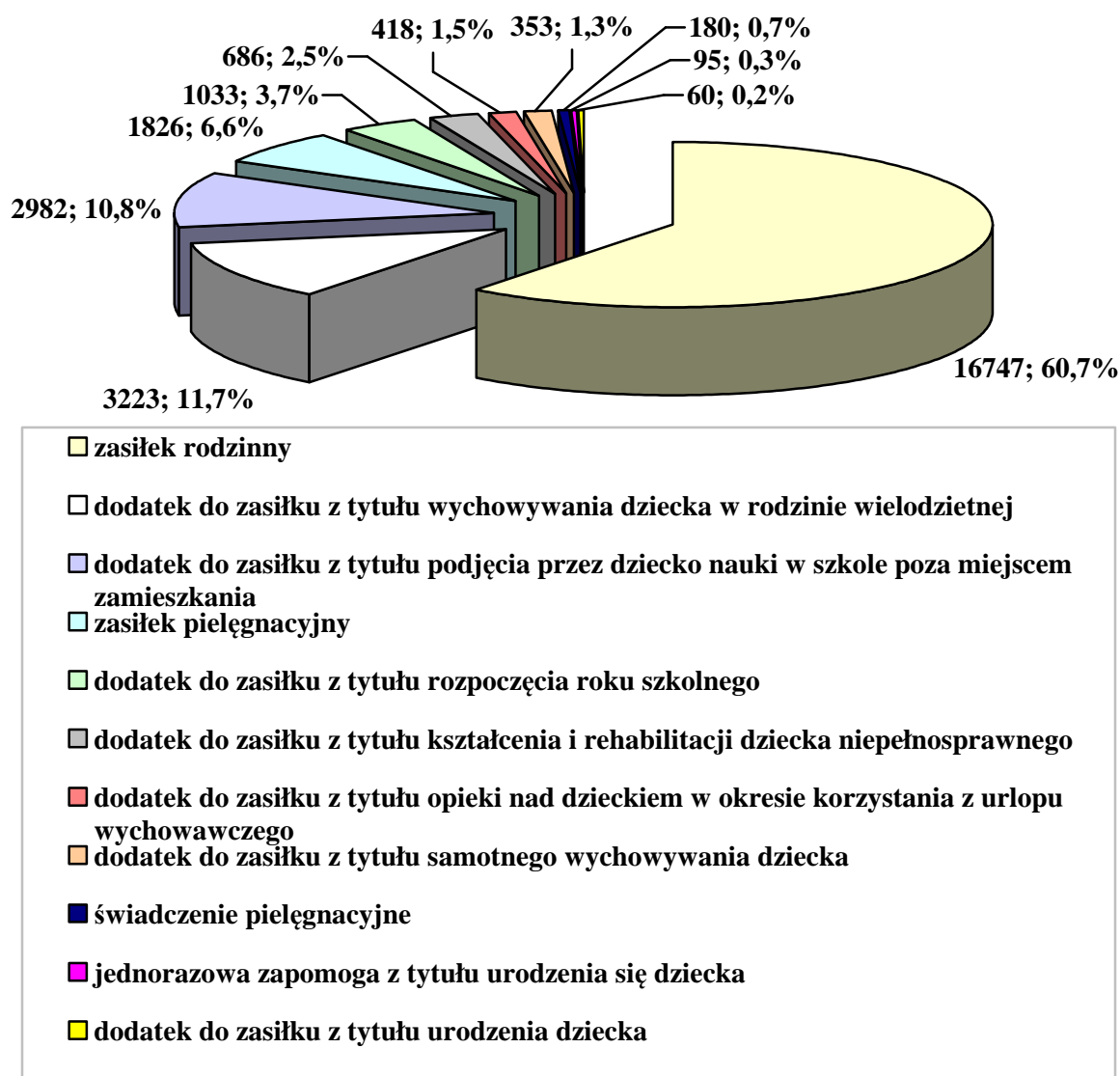
Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach na realizację świadczeń rodzinnych.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na ten cel w latach 2005-2007, należy zauważyć, iż zwiększały się one z roku na rok. Ogółem wielkość wydatków na realizację świadczeń rodzinnych w kolejnych latach wyniosła: w roku 2005 – 1.314.682 zł, w roku 2006 – 2.132.366 zł, a w roku 2007 – 2.339.586 zł.

Poniższy wykres przedstawia dane szczegółowe dotyczące świadczeń rodzinnych przyznanych przez GOPS w Piaskach w 2007 roku.

Wykres 13. Świadczenia rodzinne przyznane przez GOPS w 2007 roku

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

W 2007 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach przyznał:

- 16.747 zasiłków rodzinnych dla 676 osób,
- 3.223 dodatki do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej dla 199 osób,
- 2.982 dodatki do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania dla 273 osób,
- 1.826 zasiłków pielęgnacyjnych dla 163 osób,
- 1.033 dodatki do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego dla 527 osób,

- 686 dodatków do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego dla 56 osób,
- 418 dodatków do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego dla 48 osób,
- 353 dodatki do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka dla 27 osób,
- 180 świadczeń pielęgnacyjnych dla 15 osób,
- 95 jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka dla 95 osób,
- 60 dodatków do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka dla 60 osób.

W 2007 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach opłacił również odpowiednio 136 i 187 składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe i zdrowotne za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne na łączną kwotę 24.837 zł.

Zaliczka alimentacyjna była świadczeniem realizowanym do 30.09.2008 r. na mocy ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86 poz. 732 z późn. zm.). Świadczenie to było wypłacane dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane szczegółowe dotyczące liczby tego typu świadczeń wypłaconych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach w latach 2005-2007, kwot wydatkowanych na ten cel oraz liczby świadczeniobiorców przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Zaliczki alimentacyjne przyznane przez GOPS w latach 2005-2007

2005 r.			2006 r.			2007 r.		
Liczba osób	Liczba przyznanych zaliczek	Wartość przyznanych zaliczek	Liczba osób	Liczba przyznanych zaliczek	Wartość przyznanych zaliczek	Liczba osób	Liczba przyznanych zaliczek	Wartość przyznanych zaliczek
14	119	18.608 zł	19	366	63.473 zł	18	386	73.910 zł

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach.

Liczba zaliczek alimentacyjnych przyznanych w latach 2006-2007 była znacznie wyższa niż w roku 2005. W kolejnych latach GOPS wypłacił następującą liczbę zaliczek: w 2005 roku – 119 (dla 14 osób na kwotę 18.608 zł), w 2006 roku – 366 (dla 19 osób na sumę 63.473 zł), a w 2007 roku – 386 (dla 18 osób na kwotę 73.910 zł).

Dodatki mieszkaniowe są formą pomocy świadczoną przez gminę na rzecz gospodarstw domowych, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania. W latach 2005-2007 GOPS w Piaskach wypłacił dodatki mieszkaniowe na wartość: 53.269 zł w 2005 r., 42.605 zł w 2006 r., 35.231 zł w 2007 r. Wartość wypłacanych zasiłków mieszkaniowych zmniejszała się z roku na rok.

Organizowanie placówek całodobowej opieki nie jest zadaniem samorządu gminnego, tym niemniej to pracownicy GOPS kwalifikują i kierują za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie osoby do DPS-ów. W 2005 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach nie skierował do Domu Pomocy Społecznej żadnej osoby, natomiast w latach 2006-2007 skierował po 1 osobie.

Do DPS-ów trafiają osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Zarówno dla zainteresowanej osoby, jak i dla całego systemu, skierowanie do domu pomocy społecznej jest zawsze ostatecznością, gdyż powoduje izolację osoby od jej naturalnego środowiska.

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze,
- placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwoliły one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz uzyskać informacje o działaniach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono pięć ankiet – jedną ze Zespołu Szkół w Piaskach (Szkoła Podstawowa im. Kopernika i Gimnazjum nr 1), dwie z Zespołu Szkół w Szelejewie (Szkoła Podstawowa im. bł. Bojanowskiego i Gimnazjum nr 2), jedną z Zespołu Szkół w Bodzewie (Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wlkp. i Gimnazjum nr 3), jedną z Zespołu Szkół Rolniczych im. gen. Wybickiego) w Grabonogu.

W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Poniższa tabela zawiera informacje na temat zdiagnozowanych w szkole i w domu rodzinnym uczniów problemów społecznych.

Tabela 4. Problemy występujące w szkole i w domu rodzinnym uczniów z terenu gminy

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech		
		występuje (liczba szkół)	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
1	Alkoholizowanie się	2	3	3
2	Narkotyzowanie się	-	-	5
3	Palenie papierosów	4	20	1
4	Ucieczki z domu	2	3	3
5	Kradzieże	3	4	2
6	Agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	4	39	1
7	Autoagresja	-	-	5
8	Przestępczość ujawniona	2	3	3
9	Niszczenie mienia szkolnego	2	2	2
10	Udział w grupach negatywnych	1	1	4
11	Opieka kuratora sądowego	4	11	1
12	Przemoc w rodzinie	1	1	4
13	Zaniedbanie przez dom	4	15	1
14	Wykorzystywanie seksualne	-	-	5

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 14 zmiennych. Stwierdzając obecność poszczególnych cech, podawali jednocześnie liczbę występujących przypadków. Do problemów społecznych najczęściej występujących w szkole i w domu rodzinnym uczniów zaliczyli: stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej, sięganie po środki uzależniające (alkohol, papierosy), zaniedbanie przez dom, sytuacje związane z koniecznością zastosowania opieki kuratora, kradzieże, ucieczki z domu oraz niszczenie mienia szkolnego (za

podstawowe kryterium klasyfikacji cech patologicznych przyjęto liczbę stwierdzonych przypadków).

Zasoby i oferta szkolna

Cztery ankietowane placówki prowadzą dożywianie uczniów (zapotrzebowanie na tę formę pomocy jest większe o 111 posiłków), wszystkie zapewniają dostęp do Internetu, a co najmniej cztery umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej (Zespół Szkół Rolniczych nie udzielił odpowiedzi). W żadnej placówce nie funkcjonują klasy integracyjne. Wszystkie szkoły zapewniają wsparcie pedagoga, po trzy pielęgniarki i logopedy, a jedna psychologa.

Cztery placówki oferują zajęcia dodatkowe (m.in. koła przedmiotowe i różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe w ramach SKS), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze i logopedyczne (po 4 szkoły), korekcyjno-kompensacyjne (3), rewalidację indywidualną (3), zajęcia socjoterapeutyczne (2), psychoterapeutyczne i warsztaty psychologiczne (po 1).

Problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, ankietowani wskazywali głównie na trudną sytuację materialno-bytową rodzin powodowaną bezrobociem i niskimi dochodami oraz dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się m.in. do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej (niewystarczające zainteresowanie dzieckiem ze strony rodziców, rozbiecie rodzin związane z podejmowaniem pracy za granicą) i uzależnień rodziców od alkoholu. Zwracali uwagę na wczesną inicjację alkoholową i nikotynową oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży przejawiającej symptomy wzburzeń emocjonalno-społecznych w następstwie dysfunkcyjności rodzin.

Działania profilaktyczne i naprawcze oraz badania konieczne do podjęcia

Ankietowane szkoły prowadzą działania profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży i ich rodziców. Określając te, które należałoby przeprowadzić na terenie szkoły, badani wskazywali głównie na potrzebę pedagogizacji rodziców, realizowania programów psychoedukacyjnych i socjoterapeutycznych oraz organizowania warsztatów dla uczniów z zakresu komunikacji werbalnej i radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

Podkreślali konieczność rozwijania profilaktyki uzależnień a także w zakresie przeciwdziałania zachowaniom agresywnym.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, niektórzy ankietowani stwierdzili, iż należy na bieżąco diagnozować sytuację rodzinną uczniów, sposoby spędzania przez nich czasu wolnego (wraz z określeniem potrzeb w tym zakresie), rozpoznać potrzeby rodziców w sprawowaniu funkcji wychowawczo-opiekuńczych (poprzez pedagogizację i poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne itp.).

Wśród narzędzi badawczych, z jakich należałoby skorzystać rozpoznając problemy dzieci, młodzieży i rodziców, pedagodzy wymienili badania ankietowe i wywiady środowiskowe.

Bezpieczeństwo w gminie

Według ankietowanych rejonami wymagającymi szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka są: przystanek autobusowy (miejsce spotkań młodzieży w porze wieczornej) w Szelejewie; ul. Poznańska (odcinek od Rynku), przystanek autobusowy, plac przy GOK-u, okolice dworca PKP, las przy szkole przy ul. Dręczewskiej w Piaskach; miejsce obok bramy wjazdowej do szkoły w Bodzewie.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowani wskazywali głównie na potrzebę zapewnienia uczniom szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym szczególnie dla dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, m.in. poprzez: tworzenie kawiarni i klubów bezalkoholowych, uruchamianie świetlic środowiskowych na wsiach, zatrudnianie pedagogów pracujących z rodzicami, dziećmi i młodzieżą poza szkołą, organizowanie wypoczynku wakacyjnego.

Możliwości przyczynienia się przez szkoły do poprawy sytuacji dziecka

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali na możliwość lepszego zagospodarowania czasu wolnego uczniów poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pomoc w organizacji wypoczynku letniego. Podkreślali potrzebę realizowania programów profilaktycznych, współpracy z rodzicami uczniów, podejmowania interwencji w sprawach uczniów

z rodzin dysfunkcyjnych wspólne z instytucjami wspomagającymi szkołę. Jednocześnie zgłaszali gotowość zatrudnienia na pełnym etacie psychologa (konsultacje rodzinne, indywidualna opieka nad uczniami wykazującymi symptomy zaburzeń emocjonalno-społecznych), a także pedagoga (praca z uczniami zagrożonymi niedostosowaniem społecznym).

Według badanych przedstawione powyżej kwestie należałoby podjąć w lokalnym programie opieki na dziećmi i młodzieżą.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia

socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, niepełnosprawności. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

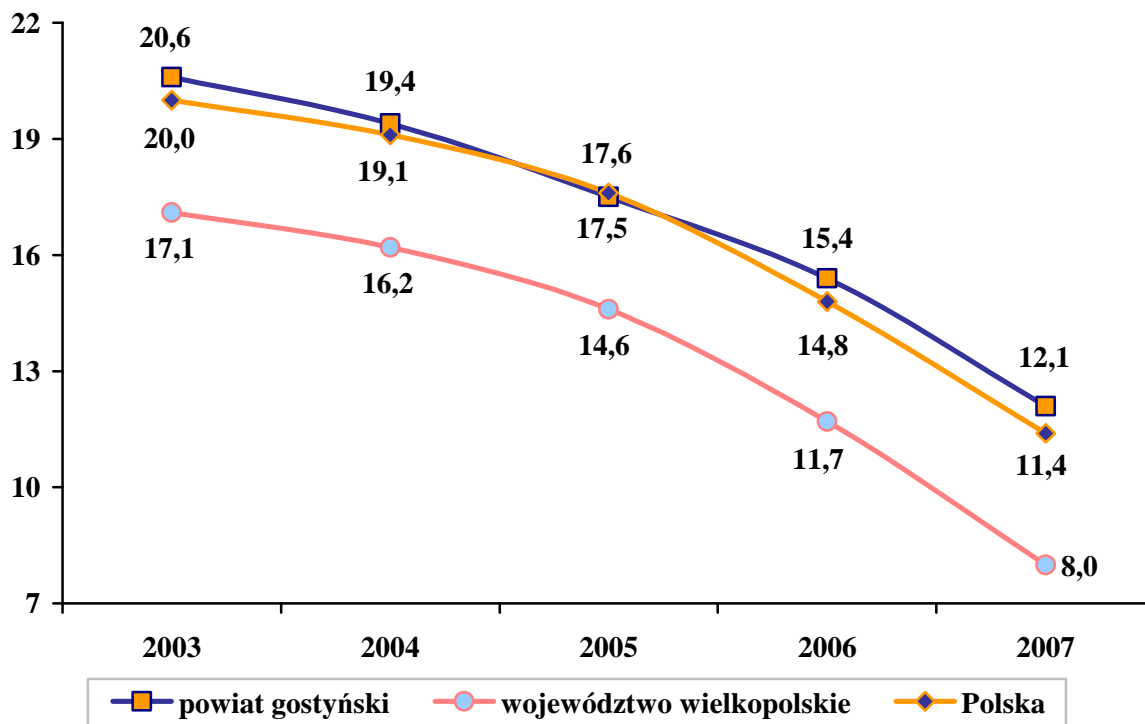
Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Poniższy wykres przedstawia stopę bezrobocia w powiecie gostyńskim, w województwie wielkopolskim i w kraju w latach 2003-2007.

Wykres 14. Stopa bezrobocia w powiecie gostyńskim, w województwie wielkopolskim i w kraju w latach 2003-2007

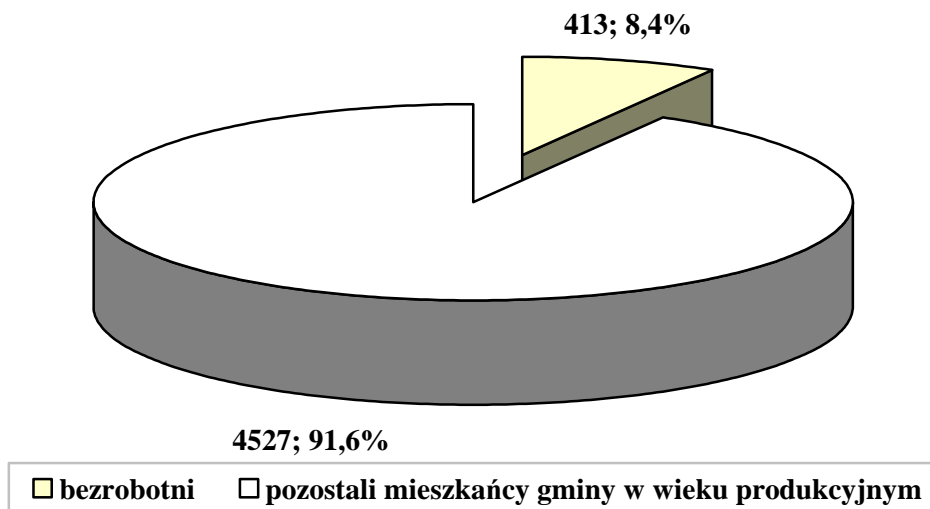

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w latach 2003-2007 powiat gostyński charakteryzował się znacznie wyższą, w stosunku do województwa wielkopolskiego, stopą bezrobocia. Stopa bezrobocia w powiecie w latach 2004-2005 była zbliżona do średniej krajowej. Jednakże w 2006 i 2007 roku wzrosła w stosunku do wskaźnika ogólnopolskiego.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Gostyniu na dzień 31 grudnia 2007 roku w gminie Piaski pozostawało zarejestrowanych 413 bezrobotnych, w tym 68 osób z prawem do zasiłku. Wśród bezrobotnych większą liczebnie grupą były kobiety, które stanowiły 59,8% ogółu bezrobotnych w gminie (247 osób). Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Wykres 15. Udział bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym z końcem 2007 roku

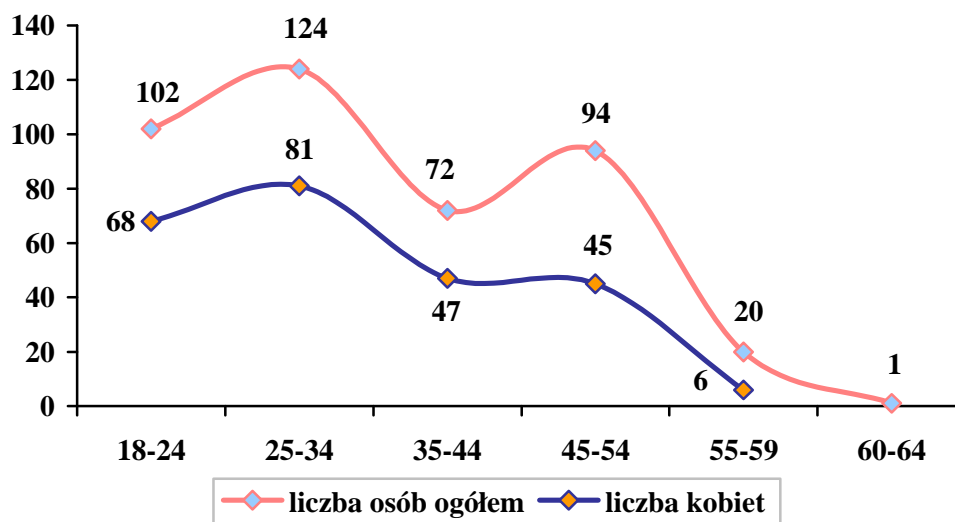

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Gostyniu.

Z końcem 2007 roku udział bezrobotnych wśród mieszkańców gminy Piaski w wieku produkcyjnym wyniósł 8,4%.

Dla scharakteryzowania zjawiska bezrobocia w gminie niezwykle ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

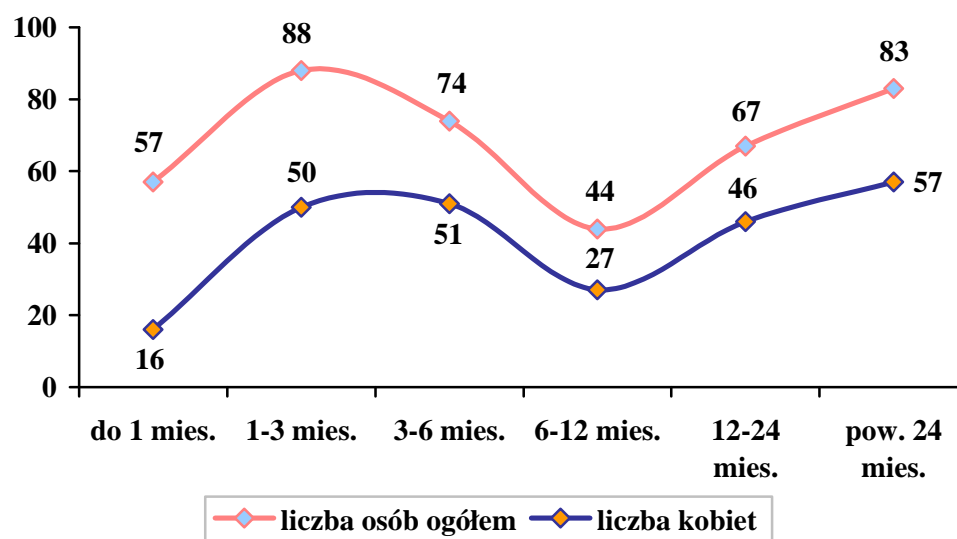
Wykres 16. Bezrobotni z terenu gminy według wieku z końcem 2007 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Gostyniu

Z końcem 2007 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również grupa osób, które przekroczyły 45. rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Największy udział kobiet wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowano w przedziałach wiekowych 18-24 lata (66,7%) oraz 25-34 lata i 35-44 lata (po 65,3%).

Wykres 17. Bezrobotni z terenu gminy według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2007 roku

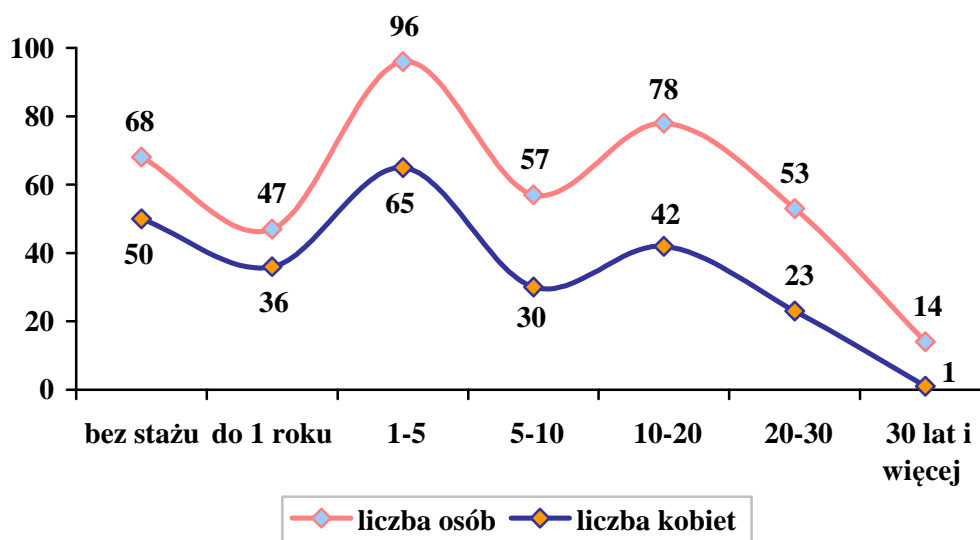

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Gostyniu.

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym wykresie. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Długotrwale bezrobotni (bez zatrudnienia od ponad roku), którzy z końcem 2007 roku stanowili najliczniejszą grupę pozostających bez pracy w gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej. Drugą, co do wielkości, grupą były osoby pozostające bez pracy w okresie 1-3 miesiące.

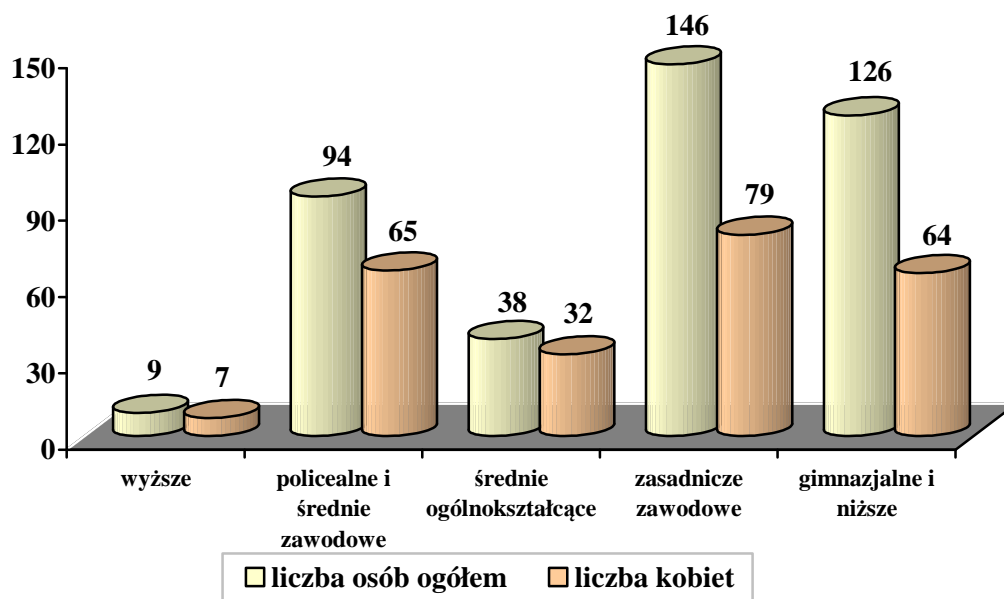
Wykres 18. Bezrobotni z terenu gminy według stażu pracy z końcem 2007 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Gostyniu.

Z końcem 2007 roku najliczniejszą grupę bezrobotnych w gminie stanowiły osoby ze stażem pracy od roku do pięciu lat. Liczne grupy tworzyły również osoby ze stażem pracy od 10 do 20 lat oraz bez stażu pracy. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na osoby z kilkuletnim i z ponad 10-letnim stażem pracy. Powinno się im umożliwić zdobywanie dalszego doświadczenia zawodowego, a także zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. Zainteresowania wymaga również sytuacja absolwentów, którym powinno się ułatwić podjęcie pierwszej pracy. Największy odsetek kobiet zanotowano w grupie bezrobotnych ze stażem pracy do roku – 76,6% oraz bez doświadczenia zawodowego – 73,5%.

Wykres 19. Bezrobotni z terenu gminy według wykształcenia z końcem 2007 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Gostyniu.

Z końcem 2007 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu dosięgał osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcenie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

Tabela 5. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na uzależnienia jako poważny problem społeczny. Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piaskach, spośród 299 rodzin objętych pomocą społeczną w 2007 roku, 4 rodziny liczące 11 osób swą trudną sytuację życiową tłumaczyły problemem alkoholowym. Nie było uwidocznione używanie narkotyków. W analizowanym roku z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek nie udzielał pomocy, co jednak nie świadczy o braku występowania zjawiska. Dodajmy, że na terenie gminy odnotowano w 2007 r. jedno przestępstwo narkotykowe, a w 2008 r. – pięć.

Według danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w 2007 roku Komisja przyjęła 11 wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe. Żadna osoba nie została skierowana na leczenie, nie kierowano też do prokuratury spraw w związku z przemocą alkoholową i nie przeprowadzano kontroli w punktach sprzedaży napojów alkoholowych.

Aby eliminować niekorzystny wpływ uzależnień na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. W 2007 roku na terenie gminy odbyły się m.in. konkursy czytelnicze i rysunkowe, przedstawienia teatralne o tematyce antyalkoholowej, Mały Bieg im. Edmunda Bojanowskiego, a także imprezy integracyjne w szkołach.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom na terenie gminy pełnią uchwalane corocznie przez Radę Gminy programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W programie na 2007 r. do głównych zadań zaliczono:

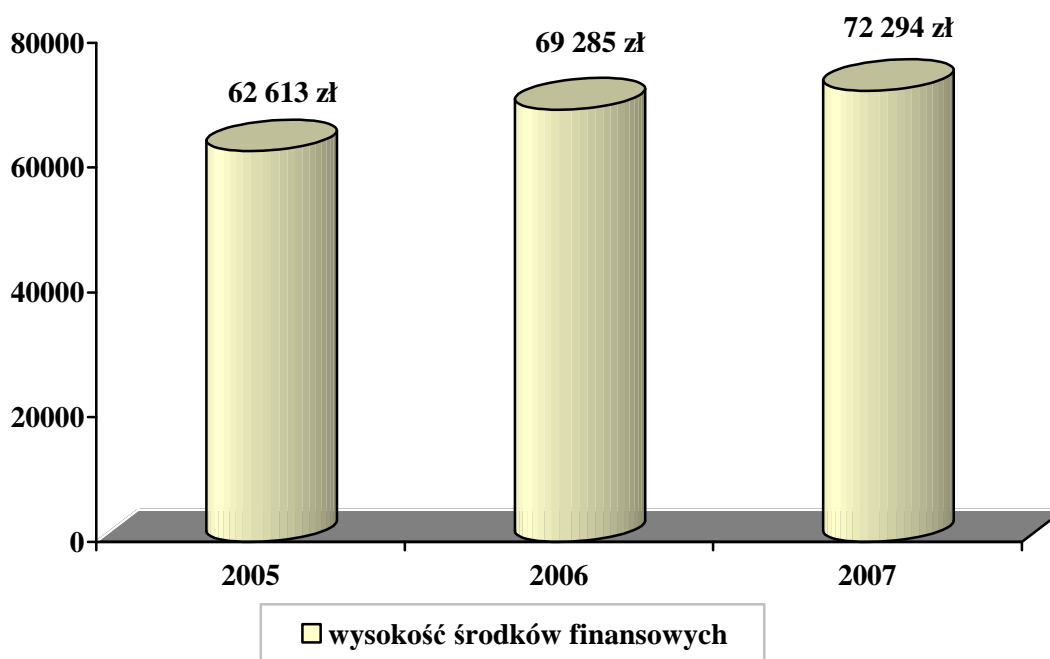
- zwiększenie dostępności pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin;
- udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe poprzez wnioskowanie o przeprowadzenie policyjnych interwencji domowych w sytuacjach przemocy domowej, udzielanie pomocy prawnej i psychologicznej osobom uzależnionym i członkom ich rodzin przy współpracy Ośrodka Pomocy Społecznej z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, podejmowanie działań w ramach systemu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i sportowej, w szczególności dla dzieci i młodzieży poprzez propagowanie pozytywnych

wzorców zachowań, wspieranie imprez i akcji bezalkoholowych, organizowanie półkolonii dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowych i doświadczających przemocy, organizowanie i finansowanie zajęć w świetlicach środowiskowych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemami alkoholowymi i z grupy ryzyka;

- ograniczenie dostępności alkoholu poprzez zdecydowane reagowanie na symptomy nieprzestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, podejmowanie interwencji w stosunku do osób naruszających zakaz spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych, kontrolę placówek handlowych i lokali gastronomicznych w zakresie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości, wydawanie opinii o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałą Rady Gminy w formie postanowienia, propagowanie w miejscach publicznych informacji o szkodliwości spożywania alkoholu oraz zakazie podawania i sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych poprzez współdziałanie z Kościołem katolickim i innymi kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi, dofinansowanie działalności Bonifraterskiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej, wspieranie działalności kuratorów sądowych wykonujących nadzór nad osobami poddanymi leczeniu odwykowemu.

Poniższy wykres przedstawia wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Piaski w latach 2005-2007.

Wykres 20. Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień na terenie gminy w latach 2005-2007

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piaskach.

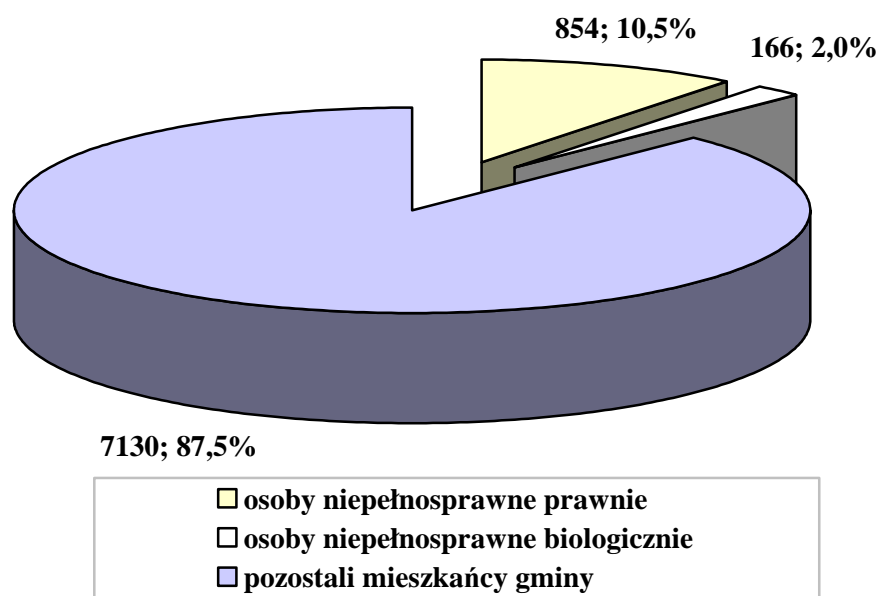
Wielkość środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Piaski rosła z roku na rok: w 2005 r. wynosiła 62.613 zł, w 2006 r. – 69.285 zł, a rok później 72,294 zł.

2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Poniższy wykres prezentuje udział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Piaski w ogólnej liczbie mieszkańców w 2002 roku.

Wykres 21. Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku

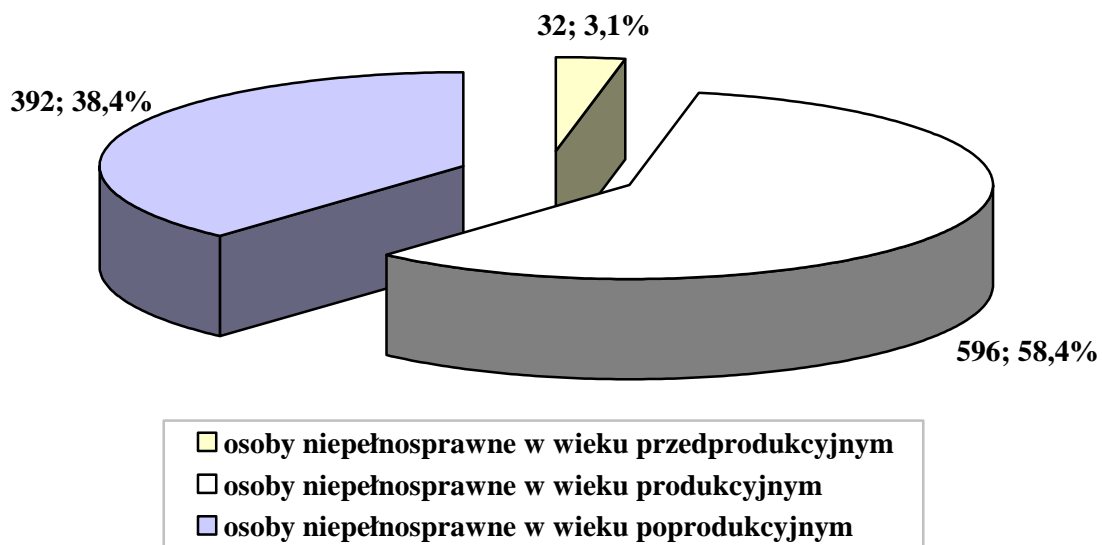

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku w gminie Piaski zamieszkiwało 1.020 osób niepełnosprawnych (w tym 515 mężczyzn i 505 kobiet), co stanowiło 12,5% ogółu mieszkańców gminy.

Niepełnosprawni są silnie zróżnicowaną grupą, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków (w 2007 roku z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w gminie Piaski skorzystało 90 rodzin liczących 317 osób i była to czwarta, pod względem liczby beneficjentów, przyczyna udzielania wsparcia). Jedynie dla 8% tej populacji główne źródło utrzymania stanowi praca, zaś kolejne 8% pozostaje na utrzymaniu innych osób, nie posiadając własnych środków na przeżycie. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się, co najwyżej, wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia. Poniższe wykresy przedstawiają podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Piaski według ekonomicznych grup wieku oraz strukturę ich wykształcenia w 2002 roku.

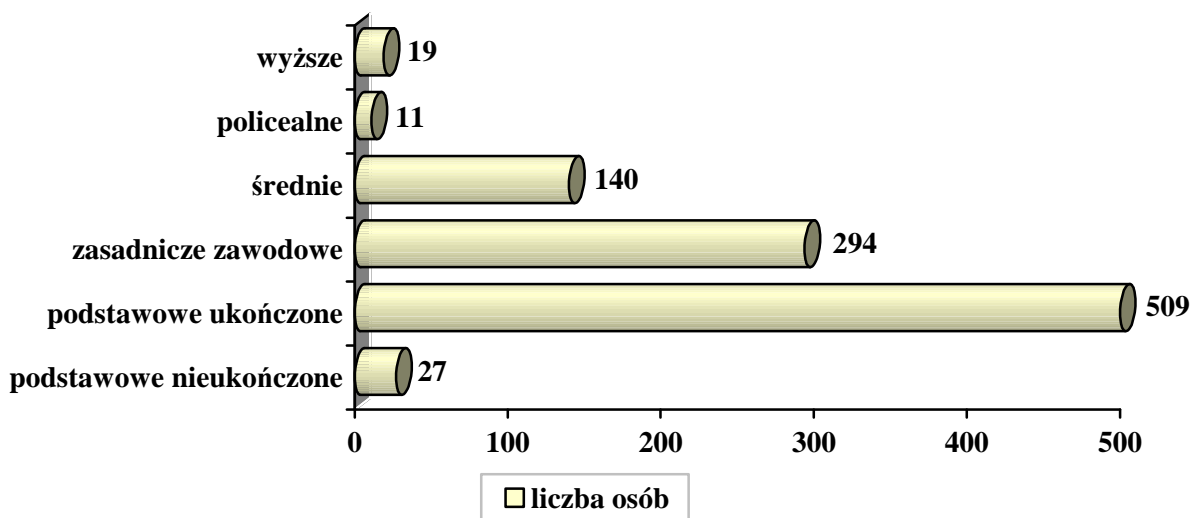
Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w gminie według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku 58,4% niepełnosprawnych w gminie było w wieku produkcyjnym, co było zjawiskiem niepokojącym. Liczną grupę reprezentowały osoby w wieku poprodukcyjnym – 38,4%. Najmniejszą liczebnie grupę stanowiły dzieci i młodzież – 3,1%.

Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

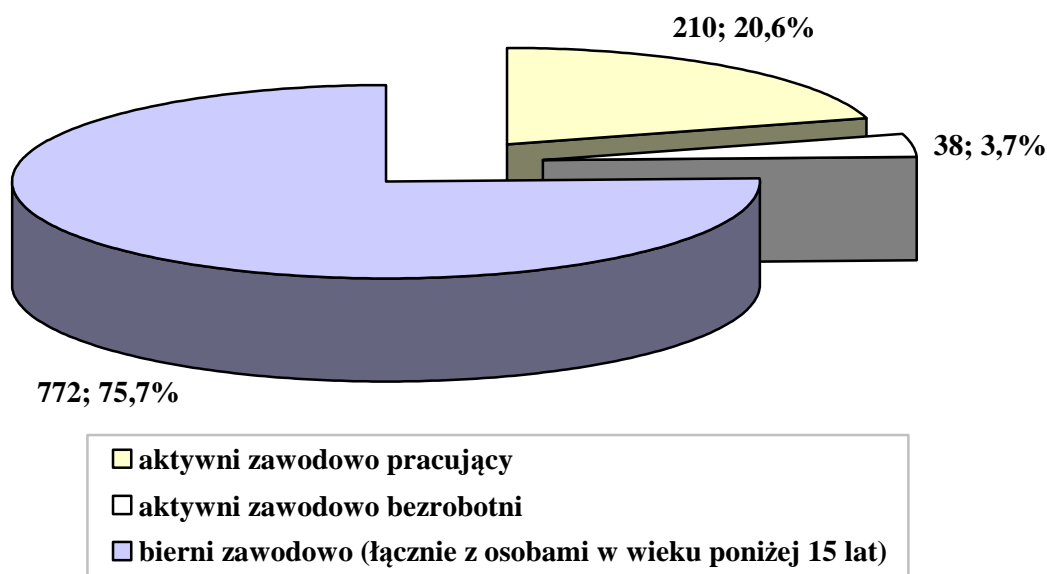

W 2002 roku najliczniejszą grupę niepełnosprawnych w gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 509 osób.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni – co pokazuje powyższy wykres – są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączanie oraz możliwości rehabilitacyjne.

Poniższy wykres przedstawia podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Piaski według aktywności ekonomicznej w 2002 roku.

Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku zdecydowana większość osób niepełnosprawnych w gminie była bierna zawodowo – 772 osoby. Wśród aktywnych zawodowo zarejestrowano 210 osób pracujących i 38 osób pozostających bez pracy.

W przypadku osób niepełnosprawnych szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których

systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

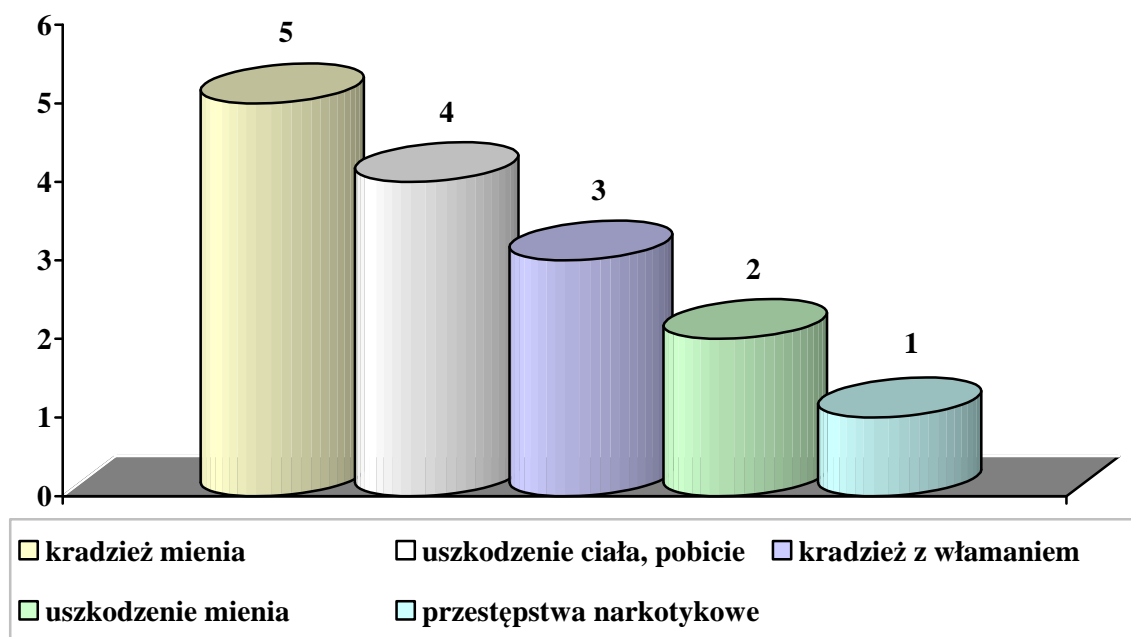
Do instytucji świadczących pomoc osobom niepełnosprawnym na terenie gminy Piaski należą Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i Warsztaty Terapii Zajęciowej.

2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Piaski.

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2007 roku wynika, iż na terenie gminy Piaski odnotowano 15 zdarzeń o charakterze przestępczym, z których 7 miało miejsce we wsi Piaski. Dane dotyczące przestępstw popełnionych na terenie gminy przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25. Przestępstwa popełnione na terenie gminy w 2007 roku

Dane Komendy Powiatowej Policji w Gostyniu.

Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż najczęściej popełnianymi przestępstwami na terenie gminy w 2007 roku były kradzieże mienia i kradzieże z włamaniem (łącznie 8 przestępstw) oraz zdarzenia polegające na uszkodzeniu ciała i pobiciu (4 przypadki). Kolejne kategorie przestępstw stanowiły uszkodzenia mienia (2 zdarzenia) i przestępstwa narkotykowe (1 przypadek).

Należy nadmienić, że według Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Gostyniu, w 2007 roku kuratelą sądową objętych było 42 dorosłych mieszkańców gminy Piaski oraz 21 dzieci.

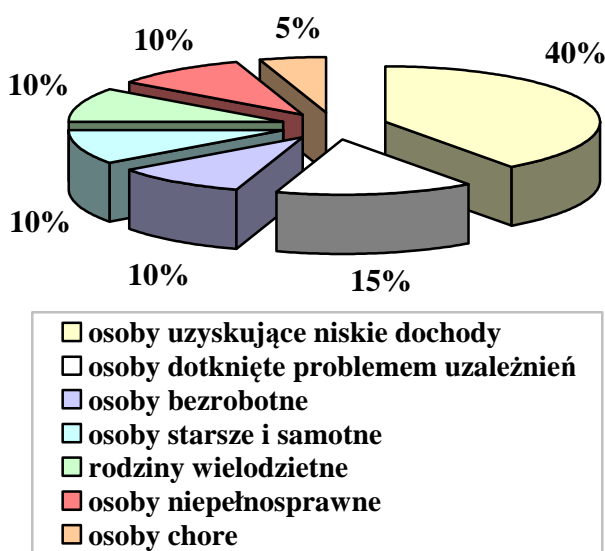
2.9. PROBLEMY SPOŁECZNE W OCENIE ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób

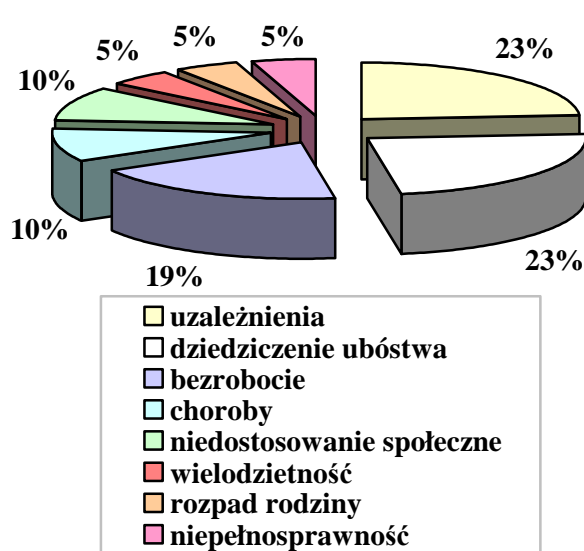
reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

W pierwszych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyn tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 26. Środowiska zagrożone ubóstwem

Wykres 27. Przyczyny popadania w ubóstwo

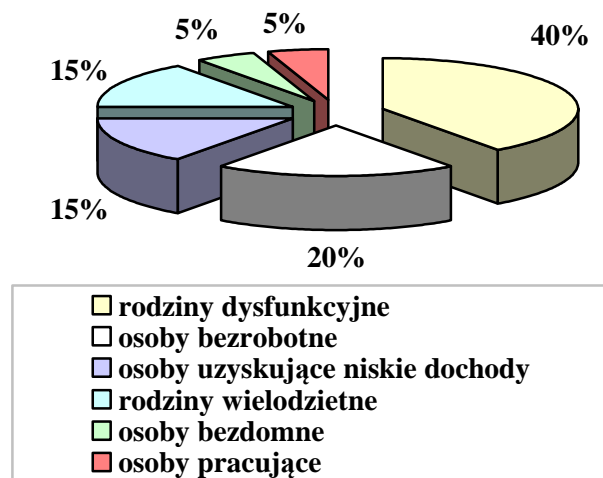

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

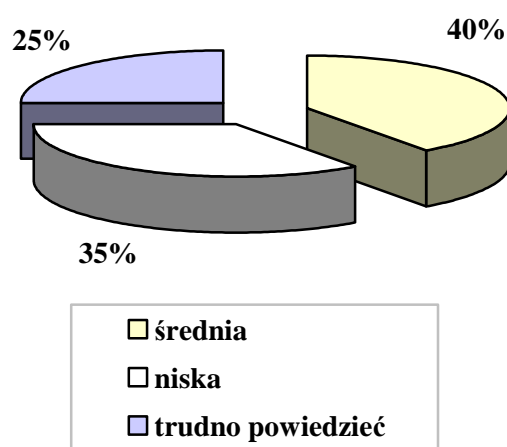
Według badanych, problem ubóstwa dotyczy najbardziej osób uzyskujących niskie dochody (40%), osób dotkniętych problemem uzależnień (15%) oraz osób bezrobotnych, starszych i samotnych, rodzin wielodzietnych i osób niepełnosprawnych (po 10%). Jako najczęstsze przyczyny popadania w stan ubóstwa respondenci podawali uzależnienia, dziedziczenie ubóstwa (po 23%) i bezrobocie (19%).

Odpowiadając na kolejne pytania respondenci identyfikowali środowiska zagrożone uzależnieniami, określali skalę tego zjawiska oraz oceniali ofertę pomocy osobom uzależnionym.

Wykres 28. Środowiska zagrożone uzależnieniami

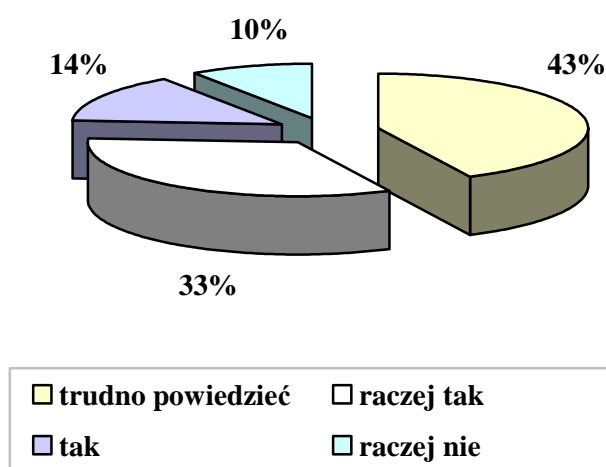
Wykres 29. Skala problemu uzależnień

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wśród środowisk zagrożonych zjawiskiem uzależnień najczęściej wymienianymi grupami były rodziny dysfunkcyjne (40%), osoby bezrobotne (20%) oraz osoby uzyskujące niskie dochody i rodziny wielodzietne (po 15%). Określając skalę występowania tego problemu, 40% badanych oceniła ją jako średnią, 35% jako niską, a 25% respondentów nie miało zdania.

Wykres 30. Czy oferta pomocy osobom uzależnionym jest wystarczająca?

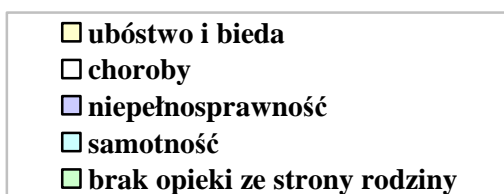
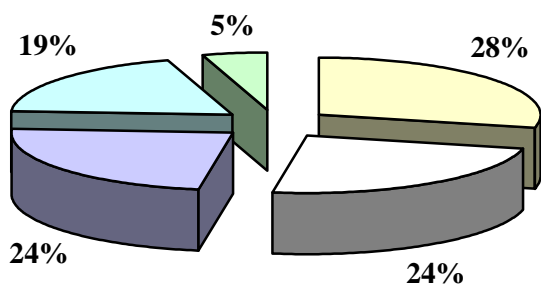

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

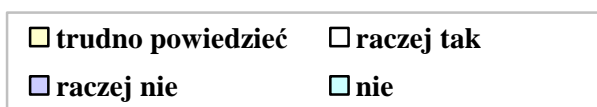
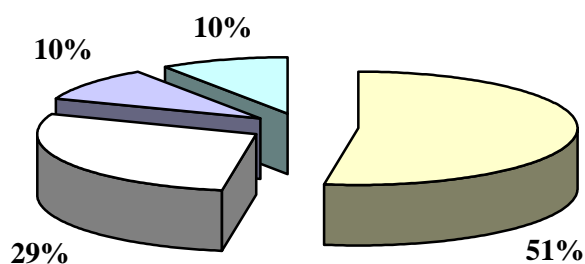
Jeśli chodzi o ocenę oferty pomocy dla osób uzależnionych, w sumie 47% ankietowanych stwierdziło, że jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca, natomiast 10% badanych uznało ją za raczej niewystarczającą. Jednocześnie 43% respondentów nie wyraziło opinii na ten temat.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące sytuacji osób starszych w środowisku lokalnym. Pozwoliły one na identyfikację najważniejszych problemów dotyczących tę grupę osób oraz ocenę pomocy świadczonej osobom w wieku poprodukcyjnym. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 31. Problemy społeczne dotykające osoby starsze

Wykres 32. Czy oferta pomocy osobom starszym jest wystarczająca?

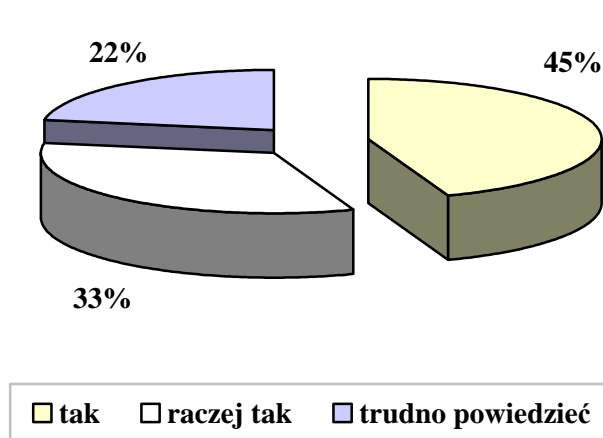

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

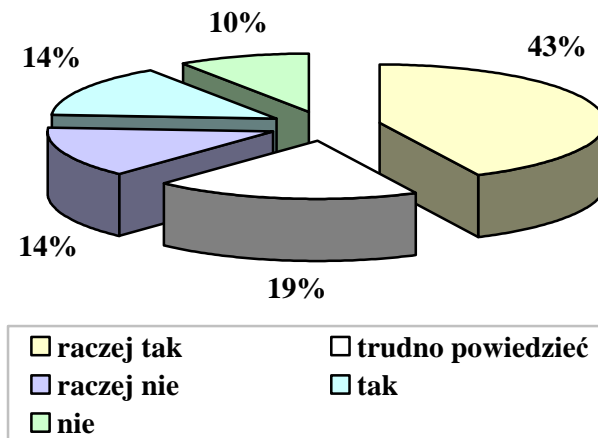
W kwestii osób starszych badani za najczęstsze problemy dotykające tę grupę osób podawali ubóstwo i biedę (28%) oraz choroby i niepełnosprawność (po 24%). Co do oceny oferty pomocy osobom starszym, 29% ankietowanych stwierdziło, iż jest ona raczej wystarczająca. W sumie 20% badanych uznało, że jest ona raczej niewystarczająca lub niewystarczająca, a kolejne 51% nie zajęło stanowiska w tej sprawie.

W ankiecie pytano także o stosunek do osób niepełnosprawnych oraz próbowano wysondować, jak postrzegana jest w społeczności lokalnej oferta pomocy dla tej grupy osób. Odpowiedzi na te pytania prezentują poniższe wykresy.

Wykres 33. Czy osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym?

Wykres 34. Czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest wystarczająca?

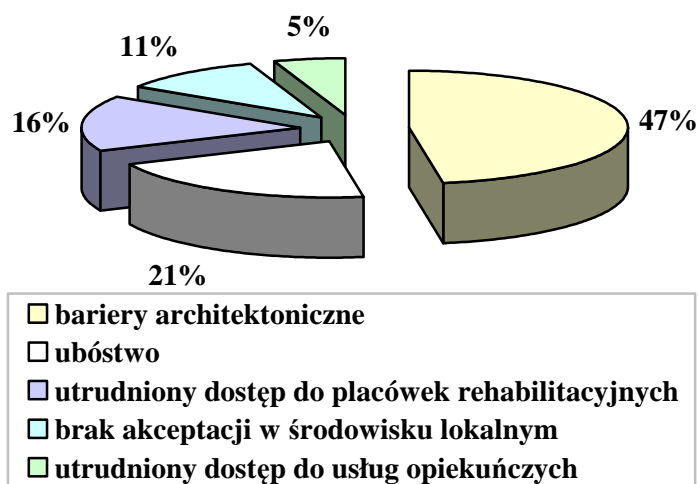

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Co do akceptacji osób niepełnosprawnych, zdecydowana większość badanych (łącznie 78%) wypowiedziała się pozytywnie. Jeśli natomiast chodzi o ofertę pomocy osobom niepełnosprawnym, w sumie 57% respondentów stwierdziło, iż jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca, a łącznie 24% było odmiennego zdania. Jednocześnie 19% badanych nie potrafiło jasno sprecyzować swojego stanowiska.

Wnikając w kwestię niepełnosprawności, poproszono ankietowanych o wskazanie problemów dotyczących osoby niepełnosprawnej. Uzyskane odpowiedzi przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 35. Problemy społeczne dotyczące osoby niepełnosprawnej

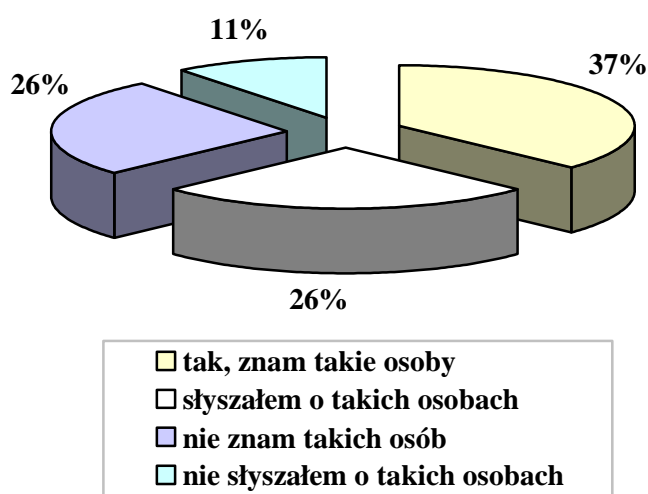

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Za problemy najbardziej nękające osoby niepełnosprawne badani uznali bariery architektoniczne (47%) i ubóstwo (21%), a także utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (16%).

W ankiecie znalazło się również pytanie odnoszące się do osób chorych psychicznie zamieszkujących na terenie gminy.

Wykres 36. Czy na terenie gminy zamieszkują osoby chore psychicznie?

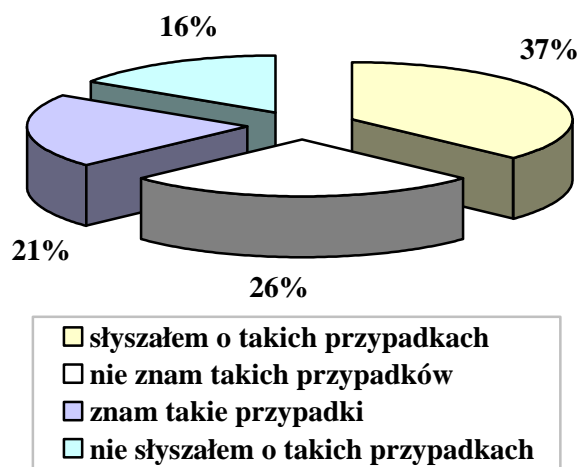
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zagadnienie osób chorych psychicznie zamieszkujących w gminie nie jest obce zdecydowanej większości jej mieszkańców – łącznie 63% ankietowanych przyznało, iż zna takie osoby bądź o nich słyszało. Jednocześnie 26% respondentów stwierdziło, że nie zna osób chorych psychicznie, a 11% że o nich nie słyszało.

Osobne zagadnienie w ankiecie stanowiła przemoc w rodzinie. Ankietowani wypowiedzieli się na temat znajomości rodzin dotkniętych tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 37. Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej?

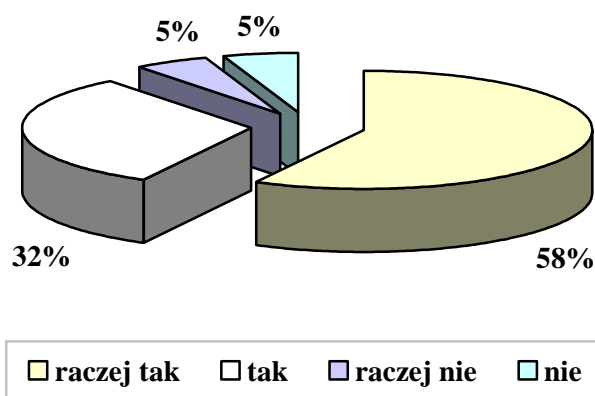

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

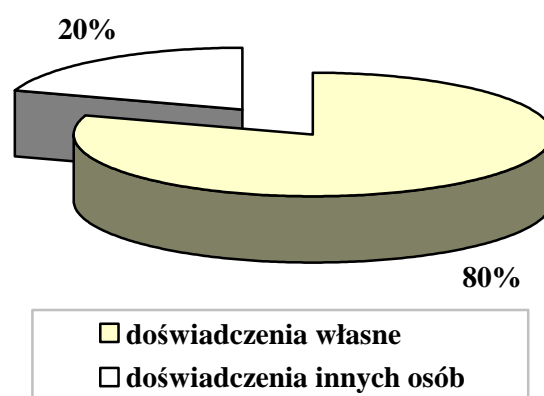
Podając problem przemocy domowej, większość badanych (łącznie 58%) stwierdziła, iż zna przypadki występowania tej patologii w gminie bądź o nich słyszała, co należy uznać za zjawisko niepokojące. Odmiennego zdania było w sumie 42% respondentów.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące stanu bezpieczeństwa w środowisku zamieszkania. Respondenci dzieląc się swoimi odczuciami w tym zakresie, wskazywali jednocześnie źródła swojej wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 38. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Wykres 39. Źródło wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie

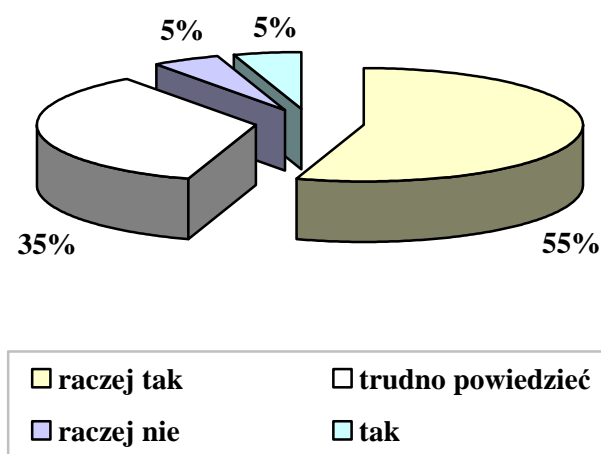

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

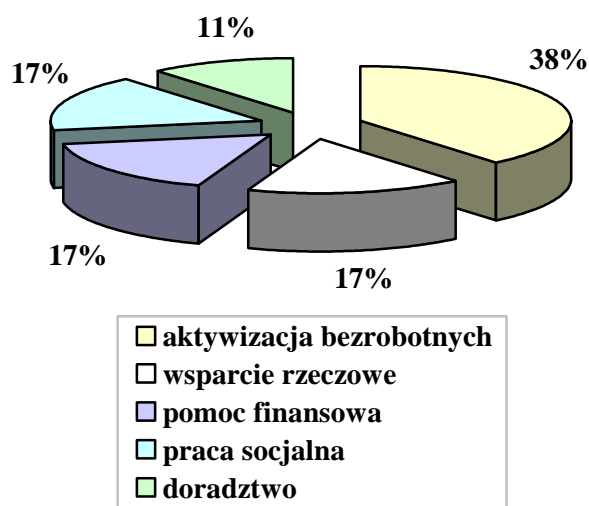
Jeśli chodzi o poczucie bezpieczeństwa w gminie, to 90% ankietowanych stwierdziło, że czuje się raczej bezpiecznie bądź bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Źródłem wiedzy respondentów na temat stanu bezpieczeństwa w środowisku lokalnym były w głównej mierze doświadczenia własne (80%).

Kolejne pytania w ankiecie odnosiły się do działalności miejscowego ośrodka pomocy społecznej. Respondenci oceniali ofertę udzielanej pomocy, wskazywali formy wsparcia, jakie powinien świadczyć GOPS, oraz wypowiadali się na temat pracy pracowników socjalnych. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 40. Czy pomoc GOPS-u jest wystarczająca?

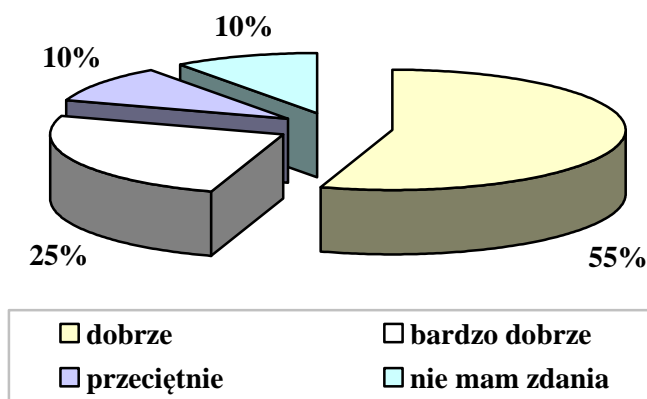

Wykres 41. Jaką formę wsparcia powinien oferować GOPS?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 42. Ocena pracy pracowników socjalnych

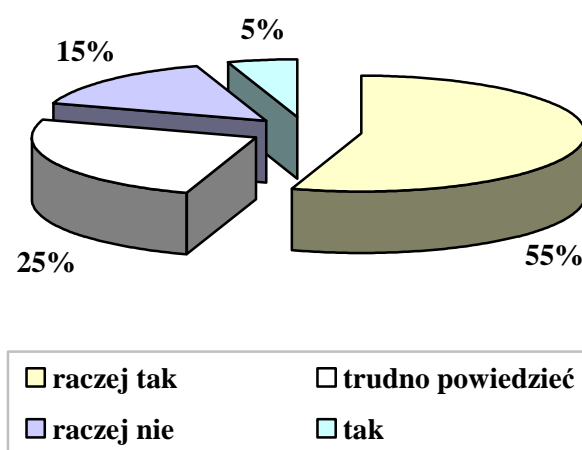

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kwestii oceny pomocy udzielanej przez GOPS, łącznie 60% ankietowanych stwierdziło, iż jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca, a jedynie 5% badanych było odmiennego zdania. W sprawie form wsparcia, jakie powinien oferować GOPS, ankietowani najczęściej wskazywali na aktywizację bezrobotnych (38%), wsparcie rzeczowe, pomoc finansową i pracę socjalną (po 17%). Jeśli natomiast chodzi o ocenę pracy pracowników socjalnych, większość badanych (łącznie 80%) oceniła ją dobrze lub bardzo dobrze.

Uzupełnieniem poprzednio omawianych zagadnień było pytanie o stopień zaspokajania potrzeb środowiska lokalnego przez działające na terenie gminy organizacje pozarządowe.

Wykres 43. Czy oferta pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając adekwatność pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe w stosunku do potrzeb ludności gminy, w sumie 60% badanych wyraziło pozytywne opinie. Przeciwnego zdania było 15% respondentów, a co czwarty nie sprecyzował stanowiska.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- dobre przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi,

- istnienie organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym, z którymi współpracują władze lokalne.

Słabe strony

- wysoka skala bezrobocia na terenie gminy,
- występowanie bezrobocia długotrwałego, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn,
- zjawisko dziedziczenia bezrobocia,
- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych długotrwale,
- bierność osób bezrobotnych długotrwale w podnoszeniu kwalifikacji.

Szanse

- współpraca władz lokalnych i regionalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych.

Zagrożenia

- wzrost bezrobocia długotrwałego, zjawiska dziedziczenia bezrobocia oraz zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych,
- mała mobilność zawodowa i geograficzna,
- występowanie zjawiska osłabienia instytucji rodziny w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- dostateczna ilość środków finansowych na pomoc i wsparcie dziecka i rodziny,
- współpraca pomiędzy instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży,
- dobra komunikacja pomiędzy samorządem gminy a sektorem pozarządowym,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- działalność ze strony samorządu gminnego w zakresie zapobiegania dysfunkcjom rodziny,
- dostateczna liczba ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie.

Słabe strony

- brak analiz potrzeb dzieci i młodzieży,
- warunki niesprzyjające prowadzeniu skutecznej pracy socjalnej,
- ograniczona działalność w zakresie upowszechniania idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży.

Szanse

- szansa na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej,
- wzrost znaczenia organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- sprzyjające udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży przeniesienie części uprawnień organów centralnych na organy samorządowe,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych,
- wystarczająca opieka medyczna w szkołach.

Zagrożenia

- rozpad więzi społecznych i zanik kontroli społecznej,
- występowanie zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- niezadowalający poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- dobre przygotowanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi,
- dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu,
- dysponowanie miejscami pobytu dla ofiar przemocy.

Słabe strony

- brak bazy lokalowej oraz bazy leczenia odwykowego,

- niewielki udział społeczności lokalnej w działaniach pomocowych,
- brak organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi,
- ograniczona współpraca z Kościołem na polu niesienia pomocy osobom uzależnionym.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- współpraca pomiędzy fachowcami różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom.

Zagrożenia

- niewystarczające możliwości sprostania potrzebom osób uzależnionych,
- brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- ograniczony dostęp osób uzależnionych do informacji o możliwych formach pomocy,
- oznaki zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie.

Kwestia osób bezdomnych

Mocne strony

- możliwość określenia liczby bezdomnych oraz wskazania miejsc ich grupowania się,
- dostrzeganie różnorodności problemu bezdomności,
- informowanie bezdomnych o ich prawach i możliwościach pomocy,
- zaangażowanie służb społecznych w działania na rzecz osób bezdomnych,
- informowanie bezdomnych o ich prawach i możliwościach uzyskania pomocy.

Słabe strony

- brak indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,
- ograniczona działalność w zakresie zapobiegania bezdomności,
- nieumiejętne komunikowanie się z mediami w sprawach bezdomnych,
- istnienie problemu minimalizowania zjawiska bezdomności w małych społecznościach lokalnych,
- brak standaryzowanych usług i struktury stacjonarnej dla osób bezdomnych,
- brak infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności,

- brak organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezdomnych.

Szanse

- obiektywne przedstawianie w mediach zjawiska bezdomności.

Zagrożenia

- brak programów w zakresie budownictwa socjalnego,
- ograniczony dostęp do programów rządowych przeciwdziałających bezdomności,
- niski poziom społecznej akceptacji osób bezdomnych,
- występowanie długotrwałego bezrobocia wśród osób bezdomnych,
- ograniczanie praw obywatelskich osobom bezdomnym.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- dostateczny dostęp osób starszych do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- profesjonalne przygotowanie kadry w świadczeniu pomocy osobom starszym,
- prawidłowy obieg informacji o dostępnych formach pomocy społecznej,
- możliwość realizowania się przez osoby starsze w organizacjach samopomocowych,
- podejmowanie działań mających na celu poprawę sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osobom starszym.

Słabe strony

- brak określonego standardu usług dla osób starszych,
- niewystarczająca ilość kadry zajmującej się problematyką osób starszych,
- niski poziom życia osób starszych,
- brak w gminie małych form pomocy społecznej dla osób starszych,
- ograniczona dostępność domów pomocy społecznej,
- wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym na terenie gminy,
- ograniczone możliwości kontynuowania przez osoby starsze aktywności zawodowej,
- brak wolontariuszy mogących świadczyć pomoc osobom starszym.

Szanse

- podmiotowe traktowanie osób starszych,
- wpływ postępu w medycynie na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych.

Zagrożenia

- ograniczony dostęp do szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- niewrażliwienie systemu oświaty na problem osób starszych,
- ograniczona działalność mająca na celu dostosowanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- wzrost liczby osób samotnych,
- niedostosowana do osób starszych infrastruktura,
- niski poziom koordynacji działań podmiotów funkcjonujących na rzecz osób starszych,
- niedokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych,
- migracja ludzi młodych na inne tereny,
- niekorzystne zjawiska demograficzne,
- niesprzyjająca pomocy osobom w III wieku ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- funkcjonowanie na terenie gminy Warsztatów Terapii Zajęciowej,
- współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym.

Słabe strony

- brak w sferze niepełnosprawności aktywnie działających organizacji pozarządowych,
- ograniczony przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- ograniczony zakres upowszechniania w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych,
- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niedostateczna oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- sprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- prowadzenie działalności w zakresie likwidacji barier architektonicznych.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- malejąca liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- posiadanie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną,
- pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

Słabe strony

- deficyt pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- przeciążenie pracowników socjalnych liczbą zadań,
- ograniczony dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych.

Szanse

- odpowiednie do potrzeb rynku przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa w zakresie służb pomocy społecznej,
- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niewystarczająca w stosunku do potrzeb ilość wykwalifikowanej kadry.

Inne słabe i mocne strony lokalnego systemu polityki społecznej

Mocne strony

- czyste środowisko naturalne,
- rozbudowana sieć wodociągowo-kanalizacyjna, gazowa, telefoniczna i drogowa,
- duże zasoby taniej siły roboczej,
- przychylność władz samorządowych dla rozwoju przedsiębiorczości,
- duża lesistość terenu gminy,
- korzystny układ komunikacyjny,
- istnienie Stowarzyszenia MOST, WTZ i BOIK, które świadczą pomoc dla osób najbardziej potrzebującym,
- baza szkół z odpowiednim zapleczem (hala sportowa, boisko),
- wystarczająca liczba ośrodków zdrowia podstawowej opieki zdrowotnej,
- zatrudnienie przez Urząd Gminy dużej grupy osób w ramach prac interwencyjnych,
- posiadanie przez większość mieszkańców gminy własnych domów jednorodzinnych,
- istnienie studium zagospodarowania przestrzennego,
- brak zadłużenie gminy,
- bliski i łatwy dojazd do aglomeracji.

Słabe strony

- brak mieszkań komunalnych i socjalnych,
- utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów (długie terminy oczekiwania na wizyty u specjalistów, trudności w korzystaniu ze szpitali specjalistycznych i klinik),
- niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy,
- małe zasoby kapitałowe gminy,
- brak inwestorów strategicznych,
- istnienie szarej strefy,
- brak polityki w stosunku do obszarów popegeerowskich,
- bałagan prawny w kraju,
- emigracja zarobkowa wykształconych i przedsiębiorczych osób.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1. INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach

ul. Szkolna 1, 63-820 Piaski.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Gmina Piaski.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Ośrodek, realizując zadania wynikające m.in. z ustawy o pomocy społecznej, koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

4. KADRA JEDNOSTKI:

Kadrę jednostki stanowią: kierownik, dwóch pracowników socjalnych oraz dwóch pracowników wykonujących usługi opiekuńcze.

5. UDZIAŁ W SZKOLENIACH KADRY ZATRUDNIONEJ W GOPS-ie:

Kadra zatrudniona w GOPS-ie uczestniczy w licznych formach doształcania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące szkolenia,

warsztaty i konferencje: „Świadczenia rodzinne i Fundusz Alimentacyjny”, „Finanse i księgowość w OPS”, „Budowanie strategii pomocy społecznej”, „Przemoc w rodzinie”, „Wypalenie zawodowe pracowników socjalnych” i inne szkolenia organizowane m.in. przez WOKiSS.

Bonifraterski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Marysin 1, 63-820 Piaski.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Konwent OO Bonifratrów.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- prowadzenie hostelu dla osób, których pobyt w środowisku rodzinnym jest niemożliwy;
- pomoc psychologiczna, prawna, socjalna;
- pomoc rzeczowa dla najuboższych;
- pomoc osobom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych (ambulatoryjna, telefoniczna).

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta skierowana jest do matek z dziećmi.

W 2007 roku w Ośrodku przebywało 38 osób (16 kobiet i 22 dzieci).

4. PROPOZYCJE W ZAKRESIE ROZWOJU PLACÓWKI (POTRZEBY):

Integracja ze środowiskiem lokalnym oraz zwiększenie dofinansowania.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

ul. Szkolna 1, 63-820 Piaski.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Gmina Piaski.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- rehabilitacja zawodowa i społeczna,
- przygotowanie do pracy i samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie i rodzinie,

- terapia zajęciowa,
- rehabilitacja lecznicza,
- różne formy sportu i rekreacji.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta jednostki skierowana jest do osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym.

Na koniec 2007 roku w WTZ brało udział 35 osób.

4. PROPOZYCJE W ZAKRESIE ROZWOJU PLACÓWKI (POTRZEBY):

Potrzeba zwiększenia powierzchni lokalowej placówki oraz potrzeby finansowe związane z modernizacją obiektu i wyposażeniem.

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego form pomocy.

Na terenie gminy Piaski funkcjonuje 25 stowarzyszeń i organizacji pozarządowych o innym charakterze prawnym. Są również 3 parafie kościoła rzymskokatolickiego. Samorząd gminy nie dysponuje uregulowaniami prawa miejscowego, dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego, lecz współpracuje z nimi w zakresie dofinansowania działalności statutowej organizacji.

Poniższej została zamieszczona szczegółowa informacja na temat organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy Piaski.

Wykaz stowarzyszeń i organizacji mających siedzibę lub działających na terenie gminy Piaski

1. Stowarzyszenie Miłośników Muzyki Świętogórskiej im. Józefa Zeidlera, Święta Góra, Głogówko 1, 63-800 Gostyń.
2. Konwent OO Bonifratrów, Marysin 1, 63-820 Piaski.
3. Ludowy Zespół Sportowy UKS przy Zespole Szkół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum nr 3 w Bodzewie, Bodzewo 35, 63-820 Piaski.

4. Uczniowski Klub Sportowy „Saturn” przy Zespole Szkół – Szkoły Podstawowej im. Mikołaja Kopernika i Gimnazjum nr 1 w Piaskach, ul. Drzędzewska 9, 63-820 Piaski.
5. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Grabonóg”, Grabonóg 63, 63-820 Piaski.
6. Stowarzyszenie MOST, ul. Szkolna 1, 63-820 Piaski.
7. LKS Korona Piaski, ul. Dworcowa, 63-820 Piaski.
8. LKS Wielkopolanka Szelejewo, 63-820 Piaski.
9. Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznych Wojsk II Rzeczypospolitej Polskiej „ODWACH”, Poznań, os. Rzeczypospolitej 3/91.
10. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski „KASIA”, ul. Polna 72a, 63-800 Gostyń.
11. Stowarzyszenie „DZIECKO”, ul. Bojanowskiego 14a, 63-800 Gostyń.
12. Klub Jeździecki MERKURY, Daleszyn 12, 63-800 Gostyń.
13. Samorządowy Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Gostyniu.
14. Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości Powiatu Gostyńskiego w Gostyniu.
15. Międzygminny Związek Turystyczny „Wielkopolska Gościnna” w Pępowie.
16. Stowarzyszenie Miłośników Świętogórskich Zabytków.
17. Ochotnicze Straże Pożarne (jednostki w 9 miejscowościach gminy).

2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Piaski korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, iż w pierwszej kolejności należy zaprogramować działania służące wzmocnieniu mieszkańców gminy w samodzielnym

rozwiązywaniu własnych problemów poprzez rozwój kapitału społecznego i ludzkiego w środowisku lokalnym.

Równie istotne jest podejmowanie działań mających na celu poprawę sytuacji rodziny. W tym zakresie należy wspierać rodziny i osoby dotknięte i zagrożone problemami bezrobocia, ubóstwa, bezdomności i uzależnień oraz przeciwdziałać dysfunkcjom opiekuńczo-wychowawczym, które osłabiają rodziny, a tym samym nie pozwalają w pełni zaspokoić potrzeb rozwojowych dziecka.

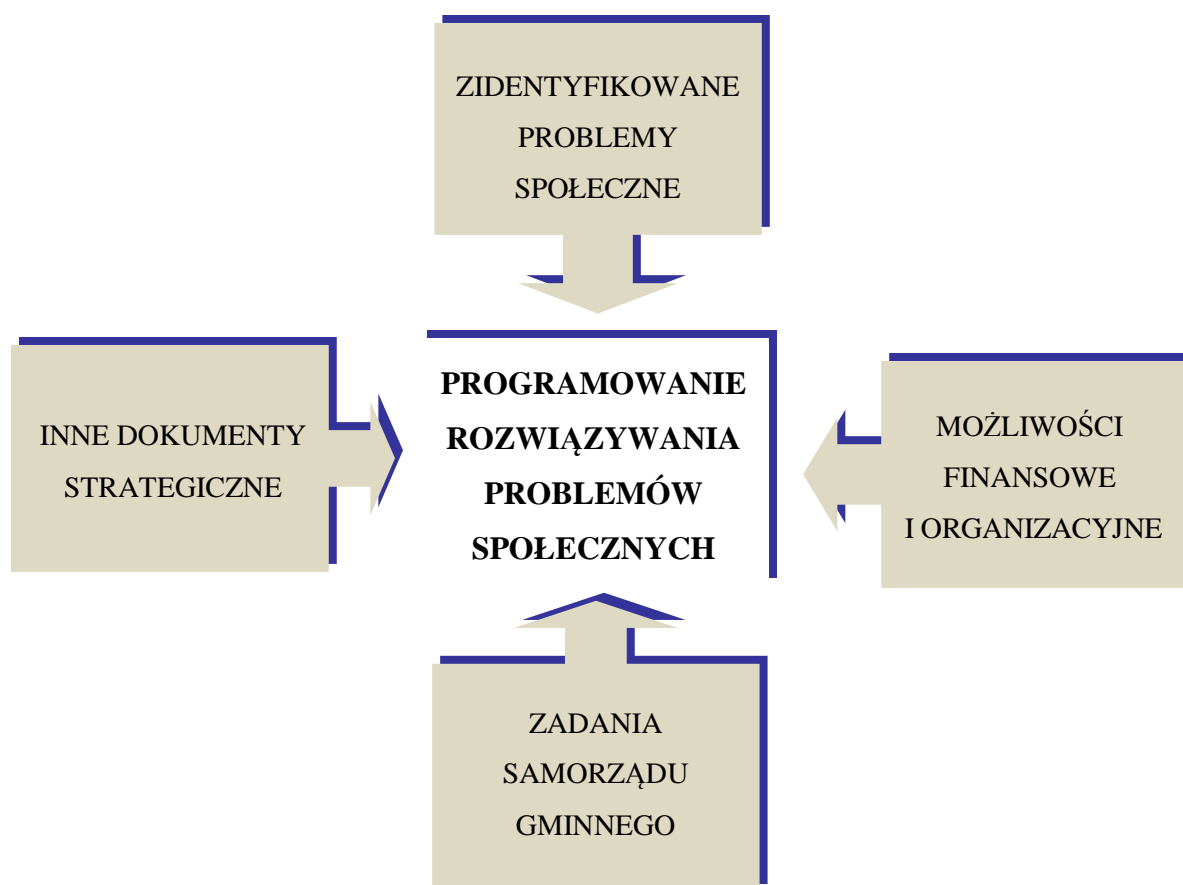
Odpowiedniego wsparcia należy także udzielić osobom starszym i niepełnosprawnym – grupom szczególnie podatnym na marginalizację i wykluczenie społeczne. Wraz z wiekiem nasilają się bowiem problemy zdrowotne i zwiększa się liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

Poniższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

Diagram 2. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

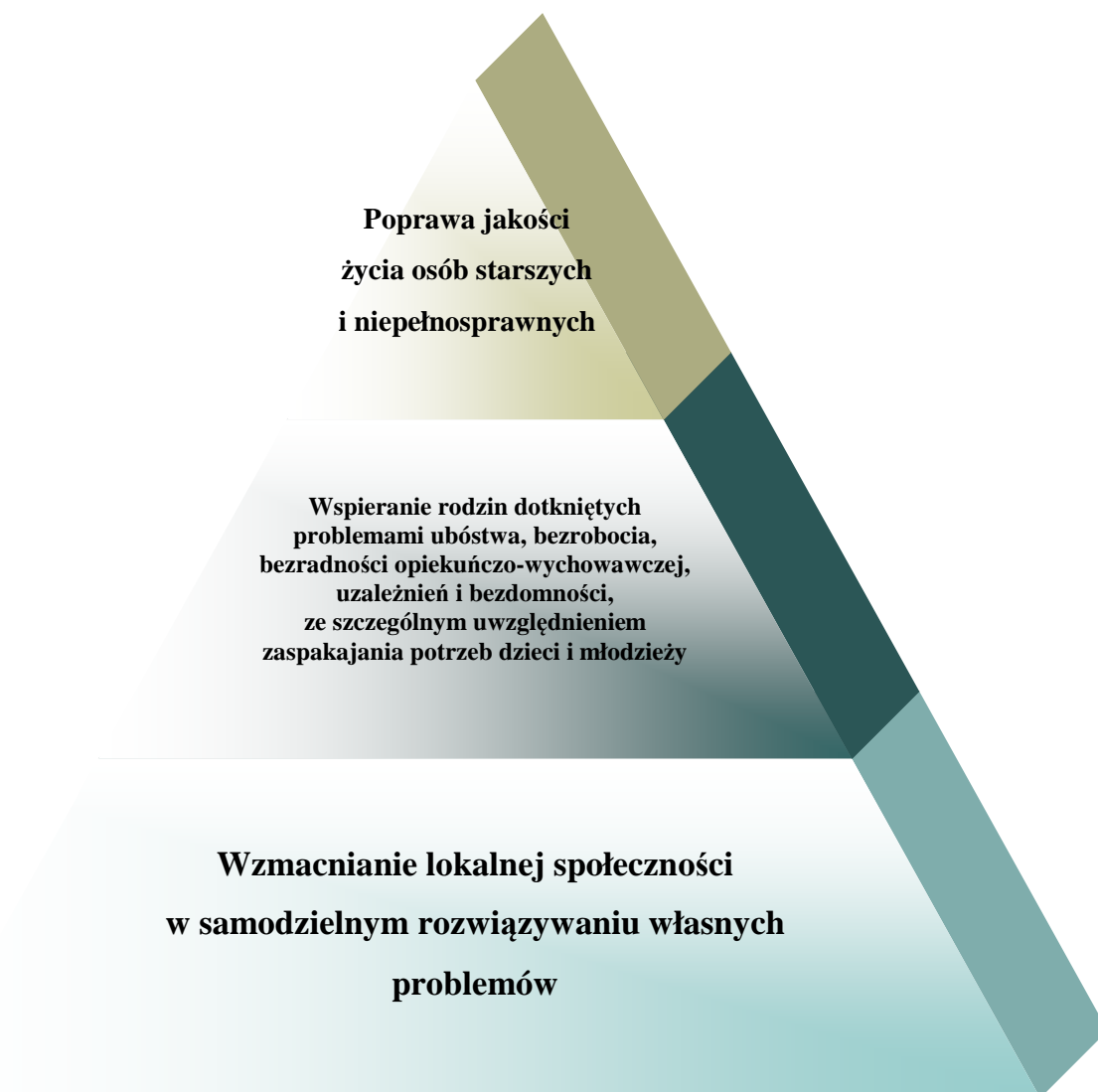
3.1. MISJA

**POPRAZEC POMOCNICZOŚĆ
I SOLIDARYZM SPOŁECZNY
DO DOBROSTANU I ROZWOJU
SPOŁECZNOŚCI GMINY PIASKI**

Diagram 3. Związek misji z celami strategicznymi

***POPRAWA POMOCNICZOŚĆ I SOLIDARYZM SPOŁECZNY
DO DOBROSTANU I ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI GMINY PIASKI***

Związek misji z celami strategicznymi przedstawiono w formie diagramu ostrosłupowego, uzależniając położenie poszczególnych celów strategicznych od liczby mieszkańców gminy, w stosunku do których adresowane będą cele operacyjne i kierunki

działań zawarte w części programowej strategii. Cel strategiczny nr 1 dotyczący wzmocnienia lokalnej społeczności w samodzielnym rozwiązywaniu własnych problemów obejmuje zdecydowaną większość mieszkańców, dlatego stanowi podstawę ostrosłupa, kolejne cele, oczywiście są nie mniej ważne, ale za każdym razem obejmują one wybrane – nieco mniejsze – grupy społeczne. Należy przyjąć, że zestawienie ma charakter wyłącznie pogładowy. W praktyce wybrane rodziny i mieszkańcy będą mogli być obejmowani realizacją programów i projektów z dwóch, a nawet trzech celów strategicznych w zależności od pojawiających się problemów społecznych.

3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny 1.:

**Wzmacnianie lokalnej społeczności
w samodzielnym rozwiązywaniu własnych problemów**

Cele operacyjne:

1. Profesjonalizacja pomocy społecznej.
2. Rozszerzanie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami rządowymi i samorządowymi.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
2. Systematyczne wzmacnianie kadr Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez dokształcanie i zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego z zapisami ustawy o pomocy społecznej.
3. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy, m.in. poprzez Internet.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy.
2. Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie w jak najszerszym zakresie przez organizacje społeczne, kościół katolicki, fundacje, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne.
3. Wspieranie organizacyjne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
4. Zwiększenie koordynacji działań organizacji pozarządowych już działających na terenie gminy poprzez: systematyczny przepływ informacji o podejmowanych inicjatywach, regularne spotkania, wymianę doświadczeń.

5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie wykorzystania na potrzeby lokalnej infrastruktury pomocowej obiektów budowlanych będących w posiadaniu gminy.
6. Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwania wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Wójt Gminy i Rada Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 2.

**Wspieranie rodzin dotkniętych problemami ubóstwa, bezrobocia, bezradności
opiekuńczo-wychowawczej, uzależnień i bezdomności,
ze szczególnym uwzględnieniem zaspakajania potrzeb dzieci i młodzieży**

Cele operacyjne:

1. Pomoc rodzinom i osobom dotkniętym i zagrożonym problemami bezrobocia, ubóstwa i bezdomności.
2. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, dzieci i młodzieży.
3. Rozwijanie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie gminy, obejmująca m.in. organizowanie stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego, prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych, szkoleń i kursów umożliwiających podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.
2. Zmniejszanie skutków ubóstwa i bezrobocia poprzez systematyczną pomoc finansową i rzeczową realizowaną przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
3. Objęcie pracą socjalną osób marginalizowanych, w tym ubogich i bezrobotnych, aby zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia.
4. Wspieranie programów propagujących i promujących wśród środowisk zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego postawy aktywne, pomoc sąsiedzka, inicjowanie powstania grup samopomocy.
5. Systematyczne doszkalcenie pracowników socjalnych w zakresie wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.
6. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze i na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, np. Stowarzyszeniem „MOST”.

7. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, m.in. poprzez promocję gminy oraz wydzielanie i przeznaczanie terenów pod działalność gospodarczą.
8. Współudział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje integracji i pomocy społecznej oraz rynku pracy.
9. Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych poprzez: pracę socjalną, polegającą m.in. na poradnictwie, informowaniu o ich prawach i dostępnych formach pomocy.
10. Podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy lokali socjalnych dla osób zagrożonych i dotkniętych problemem bezdomności.
11. Prowadzenie działań osłonowych na rzecz osób bezdomnych, m.in. pomoc materialna, rzeczowa (w tym w formie dożywiania), medyczna, poradnictwo specjalistyczne, opracowywanie i realizowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polegająca na:
  - diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci,
  - diagnozie – ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.
2. Pomoc materialna dla osób samotnie wychowujących dzieci i rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.
3. Zapewnienie rodzinom, dzieciom i osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego (pedagog, psycholog, prawnik), w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych, zastępczych, a także terapii rodzinnej.
4. Zwiększenie dostępności i rozszerzenie oferty świetlic działających na terenie gminy, oferujących pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-

- wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.
5. Kontynuowanie dożywiania dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym i marginalizacją.
  6. Wspieranie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy mieszkań socjalnych przeznaczonych w szczególności dla rodzin w kryzysie, samotnych matek i osób pozbawionych dachu nad głową.
  7. Systematyczna współpraca z istniejącymi w powiecie jednostkami zapewniającymi dzieciom opiekę i wsparcie.
  8. Systematyczna współpraca z wymiarem sprawiedliwości właściwym ze względu na położenie gminy, w szczególności sądem rodzinnym oraz kuratorami sądowymi dla dzieci i młodzieży.
  9. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, ROPS, inne).
  10. Systematyczne współdziałanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
  11. Zwiększenie dostępności alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez wykorzystanie i rozwijanie będącej w posiadaniu gminy bazy oświatowej, kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Monitorowanie problemu uzależnień na terenie gminy.
2. Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.
3. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami.
4. Zintensyfikowanie stosownych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.

5. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
6. Zwiększanie świadomości społeczności lokalnej odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek – organizowanie spotkań i pogadań z udziałem przedstawicieli służby zdrowia, policji.
7. Prowadzenie wśród dzieci i młodzieży edukacji eliminującej czynniki zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu społecznemu i psychologicznemu – promowanie zdrowego stylu życia.
8. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień oraz wzmocnienie efektów leczenia.
9. Opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania narkomanii.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Wójt Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej i placówki oświatowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3.:

Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych

Cele operacyjne:

1. Wsparcie seniorów.
2. Usprawnianie osób niepełnosprawnych oraz upośledzonych psychicznie.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Systematyczny monitoring i analiza potrzeb mieszkańców będących w wieku poprodukcyjnym oraz niepełnosprawnych.
2. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu ich zamieszkania, w szczególności poprzez: propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia, ułatwienie kontaktu z placówkami służby zdrowia (w tym zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów), i placówkami rehabilitacyjnymi (m.in. poprzez rozwój oferty działających na terenie gminy Warsztatów Terapii Zajęciowej), wspieranie rodziny w opiece nad chorym w domu, uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych (rozwój wolontariatu na rzecz usług sąsiedzkich) oraz rozwijanie usług opiekuńczych, w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry oraz zwiększenie liczby opiekunek, co ma bezpośredni wpływ na jakość świadczonych usług.
3. Rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne, w tym organizowanie cyklicznych spotkań integracyjnych, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych i rekreacyjnych.
4. Podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy Klubu Seniora, ewentualnie – w sprzyjających okolicznościach – Domu Dziennego Pobytu.
5. Podejmowanie współpracy z instytucjami, sektorem pozarządowym i kościołem katolickim, prowadzącymi akcje na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
6. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie:
  - likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej,
  - aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

7. Inicjowanie wolontariatu wśród społeczności lokalnej (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży) na rzecz opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.
8. Wsparcie osób zaburzonych i chorych psychicznie w samodzielnym funkcjonowaniu na terenie gminy, w szczególności poprzez opiekę medyczną, poradnictwo socjalne i pomoc materialną.
9. W przypadku wyczerpania wszystkich możliwości zapewnienia opieki w środowisku, umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w zakładach opiekuńczo-leczniczych lub w domach pomocy społecznej.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Wójt Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powinien zostać powołany przez wójta odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca wójta, kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez wójta.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać wójtowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą których możemy skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł

korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

1. W obszarze dotyczącym ludności:
  - przyrost naturalny na 1.000 osób,
  - saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy:
  - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
  - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
  - liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
  - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
  - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
  - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
  - głębokość ubóstwa,
  - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
  - liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
  - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,

- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiągniętych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które

Rada Gminy rocznie będzie przeznaczala na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty GOPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądaných cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.3.4. PROPONOWANE PROJEKTY – BANK POMYSŁÓW

Prezentowany projekt powstał w trakcie prac nad dokumentem strategicznym i przedstawiamy go na zasadzie „banku pomysłów”, tzn. jego realizacja jest wskazana, ale możliwa będzie dopiero wtedy, gdy wnioskodawca pozyska w tym celu środki finansowe. Należy dodać, że zaproszenie do budowania projektów przekazano organizacjom pozarządowym i instytucjom gminy działającym w obszarze polityki społecznej.

Projekt 1

„Dostarczanie żywności dla najuboższych mieszkańców UE -PAED”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Stowarzyszenie MOST, ul. Szkolna 1, 63-820 Piaski.

WCZEŚNIEJSZE DOŚWIADCZENIA WNIOSKODAWCY

Dostarczanie żywności dla najuboższych w latach 2004-2006.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Gmina Piaski – Dom Strażaka.

CEL PROJEKTU

Celem projektu jest pomoc i wsparcie ok. 1.500 najbiedniejszych mieszkańców.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- poprawa sytuacji bytowej około 250 rodzin z gminy,
- pomoc osobom bezrobotnym, biednym.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Beneficjentami projektu będą osoby biedne i bezrobotne znajdujące się pod opieką GOPS-u i poza nią z terenu gminy.

ZAKRES PROJEKTU

I etap – Pozyskanie żywności.

II etap – Dostarczenie żywności do gminy.

III etap – Informowanie społeczności o kolejnych turach rozdawania żywności.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- Urząd Gminy w Piaskach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piaskach,
- przedsiębiorcy.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA I FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Sala wyposażona w chłodziarkę oraz 5-10 osób zaangażowanych w realizację projektu.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Projekt realizowany będzie przez cały rok, raz w miesiącu.

Tytułem uzupełnienia, należy zaznaczyć, że Stowarzyszenie MOST zgłaszające powyższy projekt, w 2008 i 2009 r. zintensyfikowało działalność w zakresie realizacji projektów i w ramach Programu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności zgłosiło i realizowało na terenie gminy Piaski następujące projekty: „Smogorzewo hej!!!”, „Bodzewko jest jedno i bawi się”, „Spotkajmy się w Lipiu”, „Drogoszewo-Michałowo spotkania na dobry początek”, „Plac zabaw – nasze miejsce spotkań”, „Spotkajmy się przy stawie w Żgalinach”.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- *Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- *Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- *Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- *Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.

SPIS DIAGRAMÓW, RYCIN, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy:

Diagram 1. Metodologia opracowania dokumentu strategii

Diagram 2. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań

Diagram 3. Związek misji z celami strategicznymi

Ryciny:

Rycina 1. Gmina Piaski na tle powiatu gostyńskiego

Tabele:

Tabela 1. Rodzaje świadczeń realizowanych przez GOPS w latach 2005-2007

Tabela 2. Najistotniejsze powody przyznawania pomocy społecznej przez GOPS w latach 2005-2007

Tabela 3. Zaliczki alimentacyjne przyznane przez GOPS w latach 2005-2007

Tabela 4. Problemy występujące w szkole i w domu rodzinnym uczniów z terenu gminy

Tabela 5. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Wykresy:

Wykres 1. Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Wykres 2. Ludność gminy według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Wykres 3. Ludność gminy według płci z końcem 2007 roku

Wykres 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2005 roku

Wykres 5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2006 roku

Wykres 6. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2007 roku

Wykres 7. Wydatki GOPS na pomoc społeczną w gminie w latach 2005-2007

Wykres 8. Osoby objęte pomocą społeczną w gminie w latach 2005-2007

Wykres 9. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2007 roku

- Wykres 10. Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2007 roku (odbiorcy według decyzji administracyjnych)
- Wykres 11. Struktura odbiorców pomocy społecznej w gminie ze względu na aktywność zawodową w 2007 roku (odbiorcy powyżej 18. roku życia według decyzji administracyjnych)
- Wykres 12. Wydatki GOPS-u na świadczenia rodzinne w latach 2005-2007
- Wykres 13. Świadczenia rodzinne przyznane przez GOPS w 2007 roku
- Wykres 14. Stopa bezrobocia w powiecie gostyńskim, w województwie wielkopolskim i w kraju w latach 2003-2007
- Wykres 15. Udział bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym z końcem 2007 roku
- Wykres 16. Bezrobotni z terenu gminy według wieku z końcem 2007 roku
- Wykres 17. Bezrobotni z terenu gminy według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2007 roku
- Wykres 18. Bezrobotni z terenu gminy według stażu pracy z końcem 2007 roku
- Wykres 19. Bezrobotni z terenu gminy według wykształcenia z końcem 2007 roku
- Wykres 20. Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień na terenie gminy w latach 2005-2007
- Wykres 21. Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku
- Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w gminie według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku
- Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku
- Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku
- Wykres 25. Przestępstwa popełnione na terenie gminy w 2007 roku
- Wykres 26. Środowiska zagrożone ubóstwem
- Wykres 27. Przyczyny popadania w ubóstwo
- Wykres 28. Środowiska zagrożone uzależnieniami
- Wykres 29. Skala problemu uzależnień
- Wykres 30. Czy oferta pomocy osobom uzależnionym jest wystarczająca?
- Wykres 31. Problemy społeczne dotyczące osoby starsze

- Wykres 32. Czy oferta pomocy osobom starszym jest wystarczająca?
- Wykres 33. Czy osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym?
- Wykres 34. Czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest wystarczająca?
- Wykres 35. Problemy społeczne dotyczące osoby niepełnosprawne
- Wykres 36. Czy na terenie gminy zamieszkują osoby chore psychicznie?
- Wykres 37. Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej?
- Wykres 38. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?
- Wykres 39. Źródło wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie
- Wykres 40. Czy pomoc GOPS-u jest wystarczająca?
- Wykres 41. Jaką formę wsparcia powinien oferować GOPS?
- Wykres 42. Ocena pracy pracowników socjalnych
- Wykres 43. Czy oferta pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego